

Questionis

enim tam mechanica ut domus: q̄ liberalia ut oratio: vera absolute sunt: si conformia sunt artibus. Naturalia quoque vera absolute sunt: si consonant opifici quez supponimus esse primum intellectum.

Circa predicta due p̄p̄ones aduertende sunt. p̄ma est veritas est id in q̄o

tendit intellectus: sicut bo- num & c. h. n. inferi articulo 3° ad 3^m discuti- ti. Altera est: cognitio est q̄ cognitio est i cognitio est. Ap- petitus aut q̄ inclinacionem ad rem. Et hec in q. 82. articu- lo 3° defendit: ubi comparabit intellectui vo- luntas.

Quo ad sc̄d̄ redditur ratio sex diffonū ve- ritatis: q̄ tres p̄tinent ad ve- rū in re: due ad vep̄ in intellectu: & vna ad verū utrobique: oia clara sunt.

Articu. II.

Intel- lus clarus ap̄ re-

tinentes: q̄ in- tellectus cōpo- nēs & diuidēs: nō s̄ḡ subam: aut po^m aliq̄ sed op̄nētel- lectus: vocatā op̄o & diuisio i 3° de aia.

In corpe est vnica cōclusio responsua q̄i

to affirmat: v̄itas p̄p̄ie loquēdo ē t̄m̄ in intellectu cōponē te & diuidēte. hec ē h̄z duas exponentes. s. v̄itas p̄p̄ie lo- quēdo est in intellectu cōponēte & diuidēte: & q̄ in nullo alio. Probatur: q̄ ambe s̄t in l̄ra sic: ois res est vera s̄m̄ q̄ h̄z p̄p̄ia formā sue n̄e: q̄ intellectus ut cogitēs est verus s̄m̄ q̄ assimilāt rei cognite. q̄ v̄itas est cōformitas intellectus & rei: q̄ cogitēre v̄itatē est cogitēre cōformitatē cognitionis ad cognitū: nec sensus nec intellectus q̄qd est: s̄ intellectus indi- cans ita ē sicut app̄hēdit. cogitit p̄ & dicit vep̄: q̄ intellectus cōponēs & diuidēs cogitit vep̄: q̄ in eo t̄m̄ est vep̄ s̄m̄ p̄ p̄riū modū noie veri iportatuz: q̄ in eo t̄m̄ est vep̄ p̄p̄ie loquēdo: p̄ p̄tia p̄bat. q̄ s̄ilitudo rei cognite est p̄p̄ia forma intellectus ut cogitēs. 2° v̄o m̄ifeste t̄z ex suo ante p̄- bato. Ad iūcta illa p̄p̄one in p̄n^o corpi articuli posita. s. vep̄ s̄m̄ sui p̄mā rōnēs est in intellectu. Si. n. sic est: & veritas intellectus attrēdit s̄m̄ s̄ilitudinē ad rē: p̄is est: q̄ v̄itas p̄

accidens ab vnaquaq̄ diffini- tione excludit. Ad secūduz dicendū: q̄ antiqui p̄bi spēs re- rum n̄aliū nō dicebant p̄cede- re ab aliquo intellectu: sed eas puenire a casu. Et quia consi- derabant q̄ verū iportat cōpa- rationem ad intellectum. cogē- bantur veritatē rerū p̄stinuere in ordine ad intellectu nostrū. Ex quo inconuenientia seque- batur: que p̄hs p̄osequitur in quarto metaphy. Que quidē inconuenientia nō accidit. si ponamus veritatē rerū p̄siste- re in comparatione ad intellectu diuinū. Ad tertiuū dōm: q̄ l̄z veritas intellectus nostra re- causet: nō t̄m̄ op̄z q̄ in re p̄ p̄riū iueniat rō veritatis: sicut neq̄ in medicina per prius inuenit ratio sanitatis q̄ in aiali. Vir- tus enīz medicine non sanitas eius causat sanitatem: cuius nō sit agens vniucum. Et simi- liter esse rei non veritas ei^o cau- sat veritatem intellectus. Un̄ p̄hs dicit q̄ opinio & oratio vera est ex eo q̄ res est non ex eo q̄d res vera est.

Atum veritas sit in intelle- ctu componente & diuidente.

Articulus

cōformitatē itell̄s & rei definita sit. 3^a aut vt nota reli- quū & vere nota est: q̄m̄ si v̄itas cognitionis p̄sistit in s̄i- tudine seu cōformitate itell̄s & rei: op̄z vt cogitēre v̄ita- tē sit cogitēre cōformitatē h̄ac. itell̄s & rei. 2^a Logice re hanc cōformitatē sit cogitēre v̄itatē. 4^a v̄o q̄ ad p̄tes

Articulus. II.

Secundū sic p̄cedi- tur. Aidet q̄ veritas nō sit solū in intellectu componente & diuidente. Bi- cit enim p̄hs in. iij. de anima: q̄ sicut sensus proprius sen- sibilium semper veri sunt: ita & intellectus eius q̄ quid est. Sed compositio & diuisio nō est neq̄ in sensu neq̄ in intelle- ctu cognoscēte quod quid est. Ergo veritas non solū est in compositioe & diuisione in- tellectus. C̄terea. Isaac dicit in libro de diffinitionibus: q̄ veritas est adequatio rei & intellectus. Sed sicut intelle- ctus complexus potest ade- quari rebus: ita intellectus in- complexus & etiam sensus sentiens rem ut est. Ergo ve- ritas non est solum in compo- sitione & diuisione intellectus. C̄ Sed p̄tra est q̄d dicit p̄hs: in. vj. metaphy. q̄ circa simpli- cia & q̄d q̄d est: nō est veritas: nec in intellectu: neq̄ in rebus.

Idēdeo dōm: q̄ vep̄ (sic di- ctū est) s̄m̄ sui p̄mā rōnē est in intellectu. Cum aut ois res sit vera s̄m̄ q̄ h̄z p̄p̄ia formā

q̄ planus sensus quē superficies huius littere p̄ma fron- te ostendit: videt: q̄ q̄ cognitio sensus puta v̄itus aut ē simplicis intellectus: cōformis est rei. ideo vera dici po- test. Sed q̄ nō p̄t illaz cōformitatē: que est inter ipsaz cognitionem simplicē & rem: cognoscere: iam nō cogno- scit vep̄. Et q̄ intellectus cōponēs illam cognoscit: iō cogno- scit vep̄: sed h̄z sensus alienus est ab hac l̄ra s̄m̄ v̄itatez. Tū q̄ falsum est q̄ intellectus simplex nō cognoscat illā cō- formitatē: q̄m̄ cōformitas illa diffinibile quoddam est: & p̄ter simplici itellū cogitit. Tū q̄ illa cōformitas nō co- gnoscit nisi reflexe ab intellectu: vep̄ aut cognoscit directe & nō reflexe t̄m̄: Tūz q̄ m̄dius terminus in l̄ra adduct^o ad p̄banduz q̄ cōformitas in qua consistit veritas co- gnoscit ab intellectu cōponēdo vel diuidendo: nō eēt ad p̄p̄o: vt p̄z applicat: vt igit p̄is l̄ra cū qualibet sibi s̄i- pateat notato q̄tuor. p̄rimo q̄ aliud est loqui de itelle-

XVI.

etū ē in actu 2° & aliud de intellectu inq̄m̄ cognoscēs. Et s̄it aliud est loq̄ de veritate illi^o: & aliud d̄ veritate isti^o. Ad v̄itatē. n. itell̄s in actu 2° nō plus regit q̄ ad v̄itatē sensus in actu 2°. v̄n̄ & itell̄s & sensus in actu: verus d̄ vt q̄dā res vera: q̄m̄ cognitio assimilātōe ad cognitū ifor-

ma. Ad v̄ita- tē aut itell̄s ut cogitēs est: exigit q̄ veri- tas sit in eo vt est cogitēs. B̄ aut nō est: nisi sit in eo vt co- gnita. Et p̄p̄te rea l̄ra inuesti- gans vbi p̄p̄e vep̄ sit: a p̄p̄a forma itell̄s non in actu p̄: aut 2° s̄z vt co- gnoscēs est p̄- cedit: & vult q̄ p̄p̄ia eius for- ma ac p̄fectio est s̄ilitudo co- gniti: non q̄ est p̄nci^o cognitio- nis: s̄z q̄ est ter-

min^o: vel q̄i terminus: seu p̄fectio ad quā attingēdo co- gnitio perficit. p̄ro quo nota sc̄d̄o q̄ s̄ilitudo rei co- gnite dupl̄r sumit q̄m̄ ad p̄p̄o spectat. p̄ p̄ sp̄e itelligi^o siue sen^o simplici. i. p̄ modū icōplexi rep̄itatis: q̄qd sit illa sp̄s. 2° p̄ sp̄e rep̄itativa cognitio: siue cōplexi siue i- cōplexi q̄qd sit illa: siue sp̄s ip̄essa siue exp̄ssa siue ip̄a cognitio. B̄ n. nō variat p̄p̄o. In p̄nti l̄ra nō sumit s̄ilitu- do cognitio p̄m̄ vt sup̄ficialis exp̄o itelligit. S̄z 2° ita q̄ sensus l̄re est: q̄ illa cognitio q̄m̄ ip̄s^o cōformitatez cū re cogitit: illa cogitit vep̄: & nulla alia: quocūq̄ sit illa cōfor- mitas. s. siue p̄ modū cōplexi siue icōplexi. 3° nota q̄ co- gnoscere cōformitatē sui ad cognitū: p̄igit dupl̄r. i. in actu signato & i actu exercito. Cognoscere cōformitatē in actu signato: est cognitionē terminari ad rē cōformitatis. Cognoscere v̄o cōformitatē in actu exercito: est cogitēre ali- qd in se vt cōforme cognitio: q̄d vt clari^o p̄cipiat: m̄ifesta- tur in actu dicēdi: q̄m̄ clari^o appet p̄positū in ip̄s. Dicit q̄s p̄o cōformitatē itell̄s & rei in actu signato: quū hec ver- ba seu signata eoz in cōi vel in sp̄ali m̄a quā itelligit di- cit: m̄etāl̄r vel vocalit̄r: dicit aut in actu exercito: q̄m̄ ali- qd dicit vt cōforme reb^o: nūq̄ aut dicit aliqd vt cōforme vel difforme rei: q̄d in incōplexū aliqd dicit. dōo. n. h̄o aut cētaurus: aut vacuū: nihil dico vt cōforme vel diffor- me rei alicui: s̄z cū p̄ dic̄: h̄o ē aliqd dic̄ vt cōforme vel dif- forme rei: q̄m̄ dic̄ aliqd signans hoiez ē: vt d̄ se p̄z: & s̄it est de credere: & cogitēre. Cogitēre igit cōformitatē sui ad rē: nihil aliud est q̄ cogitēre aliqd i se vt cōforme rei: hoc aut nihil aliud est q̄ app̄hendere cōplexū aliqd. Ap- prehēdendo. n. ly h̄o est: app̄hendo aliqd vt cōforme. In p̄posito nō sumit cogitēre cōformitatē p̄m̄o: vt sup̄ficia- lis illa exp̄o accepit. sed 2° Et p̄p̄te rea in l̄ra p̄bat: q̄ co- gnoscere sui cōformitatē ad rē: est p̄p̄iū itell̄s cōponētis & diuidētis. Ex eo q̄ enūciatio ois: ponit v̄l remouet ali- qd a subo. si. n. cogitēre cōformitatē sui ad rē: est cogitēre aliqd in se vt cōforme rei. Et nūq̄ cogitit aliqd in se vt cōforme nisi quū cognoscit enūciatio: quā stat esse in enūciante: & cōformitatē vel difformitatē importare: op̄z

Secundus

87

q̄ solus intellectus enūciās: cognoscat ac dicat cōforme vel difforme vt sic. Et q̄ hoc solū est dicere & cognoscere verū in actu exercito: iō solus intellectus componēs & di- uidēs cognoscit & dicit verū. Et verū in actu exercito est in solo intellectu cōponēte & diuidēte: vt cognitū & dictū

in cognoscēte & dicente. Ita. n. distinguendū est d̄ cognitio- ne veri in actu exercito et si- gnato: sicut de p̄dictis. Quaz distinctionē si nō capis ex di- stinctionē hac: q̄ ad signationē: p̄cipiet ē noui- ti^o q̄libet. signi- ficare. n. verūz vt i logicālib^o istructōib^o ha- be^o: dupl̄r iue- nitur. s. in actu exercito & sig- to. Nā ly verū sig^o verū: s̄z nō exercet ip̄m̄: s̄z ly h̄o est bipe^o sig^o verū q̄ exercet ipsam veritatē. Et ly h̄o est alatus: significat falsum in actu exercito & c. Et p̄- p̄te rea in p̄ p̄harmenias d̄: q̄ enūciatio est oīo signan^o verum vel falsum. s. in actu exercito: quod est significat e cōforme rei vel difforme vt sic.

Ex his aut p̄z 4° q̄d obscuritatē magnā in hac m̄a po- nit. s. q̄ v̄itas est cōformitas itell̄s & rei. hoc. n. p̄t itelligi de v̄itate rei: vel de v̄itate absolute. Et p̄m̄o est optie di- ctū: q̄m̄ veritas q̄ ois res in suo gradu essendi d̄ vera: si- ue cogitit siue nō: p̄sistit in cōformitate h̄oz duoz vt p̄z ex l̄ra hac & p̄cedere. 2° aut m̄o vt p̄ fronte appet est b̄i- dōm̄: s̄z p̄ticulariter itelligēdū: q̄ nō cōformitas cūitit: q̄ intellectus: s̄z intellectus cōplexi t̄m̄: est v̄itas: vt p̄z ex di- ctis: s̄z si altius diffinitionē h̄ac p̄scrutati fuerimus: inue- niemus q̄ v̄l r̄ p̄p̄ie loquendo: hec diffinitio soli v̄itati absolute & nō v̄itati rei nisi extēsiue. Cōformitas enī itell̄s ad rē: dupl̄r p̄t in itellū inueniri. Uno^o p̄ accis. Alio^o p̄ se. Nullū. n. intellectu incōplexo: vt sic: p̄ se con- formitas ad rē: q̄ incōplexū vt sic: respectū nullū equali- tatis aut ieq̄litaris ad alēz icludit: q̄m̄ forte adequa- tū alteri de facto sit: vt p̄z iudiciue. Cōplexa aut enūcia- tio m̄etāl̄s ois: p̄ se claudit in p̄p̄a rōne q̄ sit equalis et iequalis enūciate rei: q̄m̄ cēntialiter est s̄ilitudo q̄ hoc in̄sit vel nō īsit illi. Et si q̄dē inest q̄d rep̄itat in esse: cōfor- mis d̄: si aut difformis. Quū igit aliq̄s itell̄s sit ex p̄- p̄ia rōne cōformis aut difformis: & d̄ rōne v̄itatis absolu- te sit cōformitas itell̄s: cōsentaneū est: q̄ de itellū cui p̄ se cōformitas: est s̄m̄o. Ita q̄ sensus est: v̄itas est cōfor- mitas itell̄s & rei. i. v̄itas est itell̄s p̄ se cōformis rei vel cōformitas itell̄s p̄ se subit cōformitatis: vt sic: in diffōne v̄itatis: ponat itell̄s tāq̄ subim nō p̄ accis s̄z p̄ se. Talis aut ē itell̄s p̄ponēs vt d̄m̄ ē. Un̄ Arist. 4. meta. tex. 27. diffiniuit vep̄ & falsūz p̄ enūciabile dicēs: q̄ vep̄ est ens esse: & nō ens nō esse. falsū aut ens nō esse: & nō ens esse. Ita q̄ enūciabile diffinit verum: & verum enūciatio- nem: vt ostendat verum p̄p̄ie in huius compositioe t̄m̄ inueniri: vt verum exercite.

no intelligas
requiri ad
ut quis intelligat
totūz h̄o^o rem ita
se habere sicut
forma quā de re
app̄e

Articulus III.
Titulo ly vez in sue analogie com-
munitate sumit. vt ex respo-
sione ad primum habetur.

In corpore vna p rñsua quesito affirmat-

tiue: vez z ens
conuertunt. p
bas rñe inclu-
dēte simul viz
medy z mñsse
stationez ex p
portionali simi-
litudine veri z
bñi: viz medy
ē: vñq d q in-
quantuz bz de
ēē intantuz est
cognoscibile: g
ens z vez con-
uertunt. An
manifestat ex
ante terz de
aia: in qua of-
aiam ēē oia: qz
est oia cogici-
bilia. hoc. n. nō
esset verum: ni
si cognoscibili-
tas adequaret
ēē: vt pz: cñtia
vo pbat: quia
vez ipoztat or-
dinez ad cogno-
sitionez. i. cogno-
scibile. Propo-
tionalis aut fili-
tudo pñstir in
trib. p in hoc:
sicut bonuz si-
gnificat appe-
tibile: ita verū
cognoscibile. z q si
cut bonū puer-
tit cū ente: ita
vez. z: sicut bo-
nū addit supra
ens ordinē ad appetitū: ita vez ordinē ad itellcñ.

Circa h est vñū dubiū: qñ viz medy cōsistit in hoc: q
verū importet cognoscibile in cōi: vt pz et in vñs lre: et
ex ante inducta ex 3 de aia. hoc aut ēē falsum lra in cal-
ce dicit. Qñ dicit: q importat ordinē ad intellectum: ac
per hoc ipoztat cognoscibile sic. p. p. intellcñ: z nō cogno-
scibile in cōi: z vere sic est: qñ vt in p articulo dictuz est:
verū importat id in qd tendit intellectus.

Ad hoc breuiter dñ negado: q viz medy exigit: q ve-
ruz signet cognoscibile in cōi. sufficit. n. q vel significet co-
gnoscibile in cōi: vel significet talimō: sic q ille modus
sit ita amplius q se extēdat ad oia: ad que se extendit co-
gnoscibile in cōi: nō enī refert ad vñm rñis: an veruz
importet cognoscibile in cōi: an aliquid illi equiualens:
vtrobiq. n. sequit cōuertibilitas veri cū ente. Sic aut
est in pposito: qñ intelligibilitas ad oia se extendit: ad
que se extēdit cognoscibilitas. oē. n. cognoscibile est intelli-
gibile: z vñq d q inquantū bz de ēē tantū bz de intelligibi-
tate. Inchoauit aut a cognoscibili lra: z puenit ad intelli-

do q quid est: sed nō q cogno-
scat: aut dicat verum. Et simi-
liter est de vocib complexis:
aut incomplexis. Veritas qui
de igitur potest esse in sensu:
vel in intellectu cognoscere qd
quid est. vt in quada re vera:
non autem vt cognitum in co-
gnoscente: quod importat no-
men veri. Perfectio enim in-
tellectus est veruz: vt cognitū.
Et ideo proprie loquendo. ve-
ritas est in intellectu cōponen-
te z diuidente. nō aut in sensu:
neq in intellectu cognoscere:
qd quid est. Et per hoc patet
solutio ad obiecta.

Articu. III.
Atrum veruz z ens cōuer-
tantur.

Atertuz sic pcedit.
Aidetur q verum z
ens nō puerunt. Ae-
rum enim est proprie
in intellectu (vt dictū est). ens
aut proprie est i rebus. Ergo
non pueruntur. C Preterea.
Id quod se extendit ad ens z
nō ens nō puerit cū ente. Sz
vez se extēdit ad ens z nō ens.
Nam vez est quod est esse: z

gibile: vt a faciliobz traderet disciplina: hoc qd dixim⁹
subintelligēdū relinquit: sicut ēē dices: vñq d q in qñtū
bz de ēē in tñ est cognoscibile: relinquit: z ēē: qd tñ sub-
intelligi opz: vt pueritiliter se sequant ens z vez.

In rñsione ad tertū dubiū occurrit: qñ R: hec repu-
gnare videt su-
pra z alibi di-
ctis Sā. Tho.
Dñm est. n. in p
artil⁹ q verū ē
in qd tēdit itel-
lect⁹: sicut bo-
nū est in qd tē-
dit appetitus.
Et alibi dñ: q
veruz est obm
intellus. Ad
do aut dñ q ve-
ri ratio assequi-
tur appehen-
sionē entis. ob-
iectum enī itel-
lectus nō seqt
sz puenit po-
tius itellectio-
nez: videt etiā
z veritatē: qñ
non iō ens est
verū qz appre-
hendit: sed ēē:
qz est veruz iō
apprehēditur:
sue actu sue
potentia.

Respondeo. dōz q sicut bo-
num bz rationem appetibilis:
ita verum bz ordinē ad cogno-
sitionē. Anum q d q aut inquantū
habet de esse: in tñ est co-
gnoscibile. Et ppter hoc dicit
in. iij. de anima. q aia est quo-
dammodo omnia fm sensum z
intellectū. Et ideo sicut bonū
cōuertit cū ente. ita z vez. Sz
tñ sicut bonum addit rñē ap-
petibilis supra ens: ita et vez
comparationez ad intellectū.

Ad primum ergo dñm. q
verū est in rebus z in intellectu
(vt dictum est). Verū autēz
quod est in rebus conuertitur
cum ente secundū substantiam.
Sed verum. qd est in intelle-

obiectiua: z sic veruz non consequitur nec pcedit intel-
lectionem sed simul est perficiens ipsam. Et de hoc non
loquitur presens littera: sed littera articuli primi: que
infert verum esse in intellectu: verum autem rei est po-
sterius quidem ente. prius autem cognitione: z est obiectum
intellectus non for: quoniam illud est ens: sed est
cōditio pñia obiecti formalis. Ens enim lz fm oēs con-
ditiones z modos z rationes terminet intellectuz: dum
omnia intelligunt actu vel potētia: certam tamē exigit
cōditionē generalē: qua exercet hoc qd est perficere in-
tellectuz obiectiue: hāc addit vez supra ens. Non enī
quolibet perficit intellectū: sicut nec quolibet perficit ap-
petitum: nec quolibet agit: vnde inter verum z bonum:
quāuis conueniant in hoc q vtrūq est obiectum z ter-
minans zē. hoc interest: q bonum obiectum formale vo-
luntatis. verum autem conditionem obiecti formalis
significare videtur. Et propterea omnis appetitio est ap-
petitio boni formaliter. omnis autēz intellectio non est
intellectio veri formalit: vt in littera dñ: sz rei vere. Ita q

ly rei notat rez
intellectam et
ly vere condi-
tiones qua res
intelligitur: p-
pter qd ratio-
nes Scoti i p-
di. 3. q. 4. vel
5. qbus impu-
gnat verum ēē
propriuz obie-
ctuz itellus nō
oz soluere: qñ
de obo forma-
li loquuntur: qd
i hac lra doce-
nō esse. Ad op-
posita igr dōz
est: q dicta san-
cti Tho. nec i-
ter se nec veri-
tati aduerfan-
tur: qñ nō in-
tendit h lra: q
rō veri. Nequa-
tur appehen-
siones de veri-
tate rei loque-
do: sed q rō ve-
ri astat seu astat
sit appehen-
sioni. hoc enīz
intendit per ly
assequat. asseq-
n. pprie loque-
do nō est sequi
sed poti⁹ prin-
gere. Manifeste
enīz littera
ostendit q nī-
hil aliud inten-
dit: nisi q vez
est: qñ ens intel-
ligit: z tñ verū
nō intelligit: vt
et exemplū de
intelligibilitate
onit. Constat
enīz pñs obm
esse intelligibi-
le q apphēda-
tur. Nec ppte-
rea ponim⁹ ve-
ruz in re absq
ordine ad itel-
lectū. Sz poni-
mus pñs: de-
ide ens vt pfe-
ctiū itellus: z
3 intelligibile:
quoniam intel-
ligibile est: qz
veruz est: z nō
econtra. In h
autēz q est ēē

ctu. conuertitur cum ente: vt
manifestatum cum manife-
stato. Hoc enīz est de ratione
veri: vt dñm est. Quāuis pos-
set dici. q etiam ens est in reb⁹
z in intellectu: sicut z verum:
licet verum principaliter in in-
tellectu. ens vero principaliter
in rebus. Et hoc accidit ppter
hoc. q verum z ens differunt
ratione. Ad secundū dicen-
dum: q non ens non habet in
se vnde cognoscatur: sz cogno-
scitur. inquantū intellectus fa-
cit illud cognoscibile. An ve-
rum fundatur in ente. inquan-
tum non ens est quoddā ens
rationis. apprehensum. i. a ra-
tione. Ad tertium dicendū:
q cum dicitur. q ens non po-
test apprehēdi sine ratione ve-
ri. hoc potest dupliciter intelli-
gi. Uno modo ita q non ap-
prehendatur ens: nisi ratio ve-
ri assequatur apprehensiones
entis. Et sic locutio bz verita-
tem. Alio modo posset sic itel-
ligi. q ens posset apphēdi ni-
si apprehenderetur ratio veri.
Et hoc falsum est. Sed verū
hō pōt apprehendi. nisi appre-
hendatur ratio entis: qz ens ca-
dit in ratione veri. Et est simi-
le: sicut si comparemus intelli-
gibile ad ens. Nō enim potest
intelligi ens. quin ens sit intelli-
gibile. Sed tamē potest intel-
ligi ens ita q non intelligatur
eius intelligibilitas. Et finali-
ter ens intellectum est veruz:
non tamen intelligēdo ens. in-
telligitur verum.

Articu. III.
Atrum bonū fm rñez sit pri⁹
q verum.

Atertū sic pcedit.
Aidetur. q bonuz fm
rñem sit prius q ve-
rum. Quod enim est
vniuersalius. fm rñem prius
est: vt pz ex primo phyfi. Sz
bonū est vñus q verū. Nam
verū est quoddā bonū. i. itelle-

ctus. Ergo bonū prius est fm
rñem q veruz. C Preterea.
Bonū est in reb⁹: veruz aut in
cōpositione: z diuisione intel-
ctus: vt dñm est. Sed ea que
sūt in re sūt priora his que sūt
in intellectu. Ergo prius est bz
rñē bonū q vez. C Preterea.
Veritas est quēdā spēs virtu-
tis: vt pz in. iij. ethi. Sz virt⁹
ptinet sub bono. Est. n. bona
qualitas mētis: vt dic Augu.
Ergo bonū est pri⁹ q verum.
C Sed ptra. Qd est in pluri-
bus. est pri⁹ fm rñē. Sed ve-
rum est in qbusdā. in qb⁹ non
est bonuz. i. in mathematicis.
Ergo vez est pri⁹ q bonū.

Rñdeo dñm: q lz bonum z
verū supposito cōuertant cū
ente: tñ rñe differunt. Et fm
hoc verū absolute loquendo.
prius est q bonum. Quod ex
dñob⁹ apparet. Primo qdez
ex hoc. q verū ppinqui⁹ se bz
ad ens: qd est prius q bonuz.
Nā verū respicit ipsum ēē sim-
pliciter z immediate: rō aut bo-
ni cōsequit ēē: fm q est aliquo
mō perfectū. Sic enī appetibi-
le est. Secūdo appet ex hoc:
q cognitio nāliter pcedit ap-
petitū. An cū vez respiciat co-
gnitionē: bonū aut appetituz.
prius erit verum q bonuz fm
rñem. Ad primum q dñm:
q voluntas z intellectus mu-
tuo se includunt. Nāz intelle-
ctus intelligit voluntatē. z vo-
luntas vult intellectum intelli-
gere. Si ergo inter illa: que or-
dinant ad obiectū voluntatis:
cōtinentur etiā ea: que sūt in-
tellectus: z econuerso. An in
ordine appetibiliū. bonū se bz
vt vñe: z veruz vt particulare.
in ordine aut intelligibiliū est
econuerso. Ex hoc ergo q vez
est quoddā bonū: sequit q bo-
num sit prius in ordine appeti-
biliū: non autem q sit prius
simpliciter. C Ad scdm dñm: q

perfectiūz in-
tellect⁹ mani-
feste patz ordo
ad intellcñ.
Articu. III.

Articu. III.
N
lre
cū
dū
rñe: pprie ca-
dit supra ly bo-
nū z vez: z nō
supra ly pñs: qz
nis in idem re-
deat vt rñe sen-
sus: si accipiat
positas ratio-
nis scdm se: vt
ex rñsione ad
pñm sumi pōt
nō quo ad nos
tñ: est g sensus
vtruz rō bonū
sit pōr ratione
entis.

In cōpe dño.
p excludit taci-
ta obiectio cō-
tra ipas qñē.
z respondetur
quesito.

Quo ad pñm di-
cit: q lz vtruz
q hoz conuer-
tantur cū ente
suppo: distin-
guunt tamē ra-
tiōe. Dicit enī
hoc: qñ cū or-
do supponat di-
stinctionem et
qd bec ē de or-
dine boni z ve-
ri: opz istozum
distinctionem
prehabere. Ex
dictis autē ba-
cten⁹ hētur q
idē sūt bonū
vez qd ens: et
pñter inter se.
Quo gñucrit
de ordine.
Nec enīz obie-
ctio per pauca
illa vba in pñ-
cipio lre exclu-
dit: qñ in eis
declarat q idē
titas est in sup-
posito. non ra-
tiōe for: bonū.
Sed in hac di-
stinguunt.

410

Questionis

Articulus

V.

XVI.

VI.

89

26 Quo ad 2^m:
rñdet questio
unica ñne: ve
ri rō abso^o est
por rōne boni.
pbat 2^a p^a vez
segt eē simplr
ime^o. Bonū
at ñeg^o eē fm
q^a ē aliq^o mō p
fectus. i. fm q^a
h3 aliq^o mō rō
ne pfectiois: g
vez ē ppiquit
entiq^o bonū: g
est pus. Aliis p
2ª pte pbat: qz
ens ē sic appele
i. ens nō h3 rō
ne appetibilis
nisi vt rōne p
fectiois iduit.
107 Qd p3. Tuz qz
99 ens nō h3 quā
cūq^o cōsidera
tione comitat
boni rō: vt p3 i
mathe^o. Tuz
qz oē appetens
appetit perfe
ctionē aliquā.
2^a qz nōtia p
bat: qz ens con
stat eē pus bo
no. imo p^a sim
pliciter. 2^a p
bat 3ª verū re
spicit cognitio
nē. bonū at ap
petitū: g vez ē
pus bono: pro
bat sequela: qz
cognitio nālī
ter pcedit ap
petitionē.
103 Artic. V.
100 Itulus
clarus.
C In
corpeyna cōfo
rmiua qñto.
In deo nō solū
ē vitas s3 ipse ē
vitas p^a sum
ma: h3 clau
dit i se 4° par
tes. p^a est: q in
deo ē vitas vt
in re. 2^a q ē vi
tas obine. 3^a q
de^o ē vitas. 4^a
q ē p^a et summa.
Et q ad oēs in
littera pbat.
99 Quo ad p^a

fm hoc est aliquid pri^o rōne.
quod prius cadit in intellectu.
Intellectus aut per prius ap
prehendit ipsum ens. et secun
dario apprehendit se intelligere
ens. et tertio apprehendit se ap
petere ens. Unde prius est rō
entis. secundo rō veri. tertio rō
boni: licet bonus sit in rebus.
Ad tertium dōm: q virt^o q di
cit veritas: nō est veritas cōis:
sed quedā veritas fm quā bō
in dictis et factis ostendit se vt
est. Veritas autem vite dicit
particulariter: fm q homo in
vita sua implet illud. ad quod
ordinat per intellectū diuini:
sicut etiam dictum est verita
tes esse in ceteris rebus. Veri
tas autem iustitie est fm q ho
mo seruat id qd debet alteri se
cundum ordinem legū. An
ex his picularibus veritatib^o.
non est procedendum ad veri
tatem cōmunem.
Ctrum deus sit veritas.
Articulus. V.
Aidēt q deus nō sit
veritas. Veritas enī
consistit in cōpositione. et diui
sione intellectus. Sed in deo
nō est cōpositio. et diuisio. Er
go nō est ibi veritas. C Prete
rea. Veritas fm Augu. in lib.
de vera reli. est similitudo princi
pij. Sed dei nō est similitudo ad
principiū. Ergo in deo nō ē ve
ritas. C Preterea. Quicquid
dī de deo. dicit de eo: vt dī pri
ma causa oīum. Sicut eē dei
est causa oīs eē: et bonitas ei^o
est causa oīs boni. Si g in
deo sit veritas. ergo omne ve
rum erit ab ipso. Sed aliquē
peccare est verum. Ergo hoc
erit a deo. Quod p3 eē falsū.
C Sed contra est. qd dicitur
Johānis in. pñij. Ego su3 via
veritas et vita.
C Respōdeo. dicendū: q sicut
dictum est: veritas inuenitur

in intellectu. fm q apprehēdit
rem vt est: et in re fm q habet
esse conformabile intellectui.
Hoc autem maxime inuenitur
in deo. Nam esse suum: nō so
lum est conforme suo intelle
ctui: sed etiam est ipsum suum
intelligere: et suum intelligere
est mensura et causa omnis al
terius eē: et omnis alterius in
tellectus: et ipse est suum esse.
et intelligere. Unde sequitur. q
non solū in ipso sit veritas: s3
q ipse sit ipsa summa et prima
veritas. C Ad primū ergo di
cendum: q l3 in intellectu diui
no nō sit cōpositio et diui
sio: tamen secundum suā sim
plicem intelligentiā indicat de
omnibus. et cognoscit omnia
complexa. Et sic in intellectu
eius est veritas. C Ad secun
dum dicendum: q verum in
tellectus nostri est fm q con
formatur suo principio: scilicet
rebus a quibus cognitionē ac
cipit. Veritas etiam rerum est
fm q conformantur suo prin
cipio: scilicet intellectui diuino.
Sed hoc. proprie loquendo.
non potest dici in veritate diui
na. nisi forte fm q veritas ap
propria filio. qui habet princi
pium. Sed si de veritate essen
tialiter dicta loquamur. nō po
test intelligi: nisi resoluat affir
mativa in negativam: sicut cū
dicit: pater est a se: quia nō est
ab alio. Et similiter dici pōt si
militudo principij: veritas di
uina. inquantū esse suū nō est
suo intellectui dissimile. C Ad
tertium dōm: q nō ens. et priua
tiones. nō habet ex seipsis ve
ritatē. Sed solū in apprehen
sione intellectus. Omnis aut
apprehensio intellectus a deo
est. An quicquid est veritatis
in hoc. q dico. istum fornicari
est verū: totū ē a deo. S3 si ar
guat. ergo istus fornicari est a
deo. est fallacia accētis.

magde. eē dei
est nō solū con
forme suo intel
lectui s3 et ipz
intelligere: g est
maxie verū ve
ritate rei: pba
tur sequela: qz
veritas in re ē
fm q habz eē
conformabile
inte^o. C Quo
ad 2^m dō. In
telligere dei ē
mensura oīs al
teri^o eē et itelle
ctus: g cognoscit
vez: pbat seq
la: qz vitas i in
tellectu est fm
q apprehēdit re
vt est. Constat
n. itellectionē
mēsuratē oē
eē: oportere ap
prehendere res eē
vt sunt: et simi
liter mēsuratē
oēm itellectū ē
cōponētē et di
uidētē oportet
re apprehende
re quicquid a
qñq^o apprehē
ditur. C Quo
ad 3^m dō. De
est suū eē et suū
intelligere: g
ipsa veritas et
p3 sequela: ex
eo. n. q est suū
eē. sequit^o g est
ipaveritas rei.
Ex eo autem q
est suū intel
ligere: sequit^o g
est ipa veritas
in intellectu.
C Quo ad q^a
tā aut particu
lar: pbat nō
spāliter asseri:
sed ex inferis
in pcedētib^o
habē. Ex eo
nāq^o suū esse
et intelligere ha
bet rōnem pri
me mēsure et
cāe omnis esse
et itellect^o: ma
nifeste segt q
que illic est ve
ritas summa et
prima est.

Itulus
clarus. C Articulus. VI.
C In corpeyna s3 rñiua que
sito. Veritas q oia sunt va: quodāmo est vna
et quodāmo nō. pbat bec 3^a q ad vtrāq^o partē
simul bocmō. Veritas p pri^o est in intellectu
et p posteri^o in
reb^o in ordine
ad intellectus
diuini: g vitas
in intellectu exi
stēs: fm p priā
rōne multipli
cat et diuersis
itellectib^o crea
tis: et in vno et
eodē fm diuer
sa cognita. Ve
ritas at q oēs
res vē dñr: est
vna ac p^a. An
cedēs p3 ex di
ctis. nā aut q
ad vtrūq^o par
tis illationē. p
bat. ex oīa in
ter vniocū et
analogū i hoc
q illud in quo
libet vnioca
to saluat fm p
priā rōne. Istō
at i p tñ ponit
ppaz rōne. In
alijs at funda
tum ordinē ad
p^a. Et habent
in lra. Quo ad
id vō qd in 2^a
pte pñtis iplici
te claudis. i. q
oia respiciāt ve
ritatē itellect^o
diuini. probat.
qz illi vniocū
assilat fm suā
entitatē. Et cō
firmat p^a pars
pñtis auctori
tate glosev p3
in littera.
C Circa partes
p^a pñtis: dñm
occurrit: aut il
la p^a. i. veritas
itellect^o multi
plicat: nō est in
lra pbatā nisi
auctoritate glo
se. aut veritas iuenit^o vniocē in oibus itellectib^o salte
creatis. vtrūq^o aut hōz est incōueniēs: ergo. Assumptus
pbat. in lra nulla pbatio est nisi ex oīa iter vniocū et
analogū: et ex pte analogi (vt p3 in lra) nō inferi multi
plicatio. S3 ex pte vniocū: g aut nō pbat. aut pbat ex
pñtis vniocū: qd multiplicat ad multiplicationē vni
uocatoz: et sic supponit veritatē vniocē iueniri in oib^o

itellectib^o creati. Qd at vtrūq^o hōz sit scōueniēs. manifesta
tur. Et p^a qdē: qz in lra p^a oīaz iter vniocū et analogū ac
applicationē ei^o ad mās de qua est fmo: statim cū nota
illationis cludis. dicēdo. si g loqimur et. 2^m at qvitas in
itellectu nō ē cōpositio et diuisio. In itellectu vō angeli
co et diuino est
simplex itelln
tia eminenter
pñtis quicqd
nra simplr itel
ligētia et cōpo
sitio et diuisio
habet.
C Circa eandē
quoq^o pte dñm
occurrit: qz vt
lra iplicare: qñ
si analogū in
vno tñ fm p
priā rōne salua
tur: et ex. q. i3. cō
stat oia nomia
cōia dō et alijs
esse analogā: et
pñr vitatē ana
logice iueniri i
itellectu diuio
et alijs itellecti
bus. sequit^o q
mktis itellecti
bus nō sūt mul
te veritates: s3
oēs itellect^o sūt
veri. vna sola
vitae. i. itelle
ctus diuini: et
e3. Si veritas
multiplicat ad
multiplicationē
itellectūvōz:
g nō p pri^o et po
steri^o dī de eis:
qz qd p prius et
posterior dī in
vno tñ forma
liter iuenit^o vt
lra sonat.
C Circa 2^m qz
pte pñtis dñm
occurrit: qz cū
dī oia eē vā vi
tate diuina: lo
quēdo de vita
te rei: aut itelli
git fm denoia
tione extriseca
aut intriseca: nō
itriseca: vt p3:
g extriseca: et si sic: g res aut nō sūt vē formali: qd ē icō
ueniēs: qz vnaq^o res h3 in se p priā vitatē rei q dī vā: vt
p3 dī sensu respū p priu sensibilis. Aut sūt vē vtroq^o mō:
sic in. q. de bono dictū ē: q oia sūt bona bonitate diuina
exēplariter: finali: et effectiue. Et tñ cū hoc sūt bonitati.
bus p prius formali bone. Et si sic: ergo nō sūt vere sola
veritate diuina.
T m

CAd p^m dubitationē dī negādo dīstīctiū illā: qm̄ dā^r 3° modus exponēdi lras. Ad cui⁹ euidentia scito q^o in vni uoca p^rdicatōe duo claudunt. s. p^rdicari formalr de vni uocatis: 7 p^rdicari d^r eis fm̄ eādē oio rōnē formalē: vt p^r in aīali respectu bouis 7 leonis. Multiplicatio at ei⁹ ad

tum est perfectio eius: sicut et scientia posset dici maior anima. Sed verū est q^o nihil subsistens est maius mēte rōnali: nisi de⁹. **C**Ad scdm̄ dicendū: q^o dictuz Augu. veritatem habet: fm̄ q^o res dicunt vere per comparisonem ad intellectū diuinum.

CAtroz veritas creata sit eterna.

Articulus. VII.
A septimū sic pceditur. Aides q^o veritas creata sit eterna. Bicit eniz Augu. in lib.

de libe. arbi. q^o nihil est magis eternum q^o rō circuli: 7 duo 7 tria esse quinq⁹. Sed hoz veritas ē veritas creata. Ergo veritas creata est eterna. **C**Preterea. Omne quod ē semp est eternū. Sed vltia sunt vbiq⁹ 7 semp. Ergo sit eterna. Ergo 7 verum q^o est maxime vlt. **C**Preterea. Id q^o est veruz in presenti semper fuit verum esse futurū. Sed sicut veritas p^rponis de presenti est veritas creata: ita veritas p^rpositio nis de futuro. Ergo aliqua veritas creata est eterna. **C**Preterea. Omne q^o caret principio 7 fine est eternū. Sed veritas enūciabiliū caret p^rincipio 7 fine. Quia si veritas incepit cum ante nō esset: verū erat veritatez nō esset: 7 vbiq⁹ aliqua veritate verum erat. Et sic veritas erat anteq⁹ inciperet. Et similiter si ponat veritatez ha

beret finez: sequit^r q^o sit postq⁹ desierit. Verum enim erit veritatez non esse. Ergo veritas est eterna. **C**Sed cōtra est q^o solus deus est eternus: vt supra habitum est.

CRespondeo dōm: q^o veritas enūciabiliū non est aliud q⁹ veritas intellectus. Enūciabile enim est in intellectu: 7 est in voce. Secundū aut^r q^o est in intellectu habz per se veritatez: sed fm̄ q^o est in voce dicit^r verum enūciabile fm̄ q^o significat aliquam veritatem intellectus: non propter aliquam veritatem in enūciabili existentem: sicut in subiecto: sicut vri na dicitur sana: non a sanitate que in ipa sit: sed a sanitate animalis quas significat. Similiter etia^r supra dcm̄ est: q^o res denominatur vere a veritate intellectus. Unde si nullus intellectus eet eternus nulla veritas esset eterna. Sed quia solus intellectus diuinus est eternus: in ipso solo veritas eternitatem habet. Nec ppter hoc sequitur q^o aliqd aliud sit eternum q⁹ deus: quia veritas intellectus diuini est ipse deus: vt supra ostensum est. **C**Ad primū ergo dicendū: q^o ratio circuli 7 duo 7 tria esse quinq⁹: habent eternitatem in mente diuina. **C**Ad secundū dicendū: q^o aliqd esse semper 7 vbiq⁹ potest intelligi dupliciter. Uno modo: quia habet

rō: q^o s. i rōne vlt reb⁹ cadit veritas intellect^r: 7 sani i medicina 7 dieta cadit sanitas aīalis: 7 sic de alijs. sublata. n. dīstōne nō remanet idē nomē nisi equoce.

Ytulus clarus. Articulus. VII.
CIn corpe vna p^rnsua q^o sitro negatiue. nlla veritas creata ē eterna. pba^r. vltas enūciabiliū 7 rez: nihil aliū ē q⁹ veritas in

tellect^r. q^o si nllus intellect^r eet etern⁹: nlla veritas eet eterna: q^o solo itelleū diuinitas eter nitatē bz: g nlla veritas creata ē eterna. anis q^o ad p^m p^rte. pba^r. enūciabile i vo ce ē vlt signa tiue tū: sic vri na est sana. In mēte at ē p se ipsi. i. for^r vlt: g. Quo ad 2^m vlt: ex dōis affi tur. p^r dīa reli gē nota p se: eo q^o si dā alia vi tas pter tres has. i. i re: in si gno: 7 ite^r. 2° pba^r. q^o sol^r ite^r diuini ē etern⁹. 3° at: q^o veritas i ite^r diuino ē ipe dō: vt i ar. s. dōz ē. Creata at vi tas ē aliū a dō. **C**Aduerte hic duo. p^r q^o p^r p^r nll^r si ponit forma liter i lra: s. vir tualr i illa vltio re p^rone. nihil aliū q⁹ dōz eter nū: q^o veritas de⁹ ē. 2° q^o ex h lo co apertissime hēs q^o nll^r scda rio oīm diuini itel^r p^ronēdū ē q^o sit aliū a dō qm̄ si p^rones cognite seu ea rū veritas: q^o idē ē i ite^r diuino sit de⁹. q^oto magis lapis 7 quicqd aliū icoplexe si gnificat: 7 h ē bñ nōn^r. ad cō firmāda^r noti tiā d itelligere dīno traditā.

Arti. VIII.
Ytulus clarus.
CIn corpe vna p^rnsua q^o sitro negatiue. nlla veritas creata ē eterna. pba^r. vltas enūciabiliū 7 rez: nihil aliū ē q⁹ veritas in

in se vnde se extēdat ad omne tps: 7 ad oēm locū. sicut deo cōpetit eē vbiq⁹ 7 semp. Alio mō q^o nō bz in se quo determi netur ad aliqd locū vel tps: si cut mā prima dicit^r eē vna: nō q^o bz vna formaz: sicut hō est vnus ab vnitate vni⁹ forme: s. p^remotionē oīz formaz dī stinguētū. Et per hūc modū q^o dīz vlt dicit^r eē vbiq⁹ 7 semp: inq⁹ vltia abstrahunt ab hic 7 nūc. Sed ex hoc nō seq^r tur ea eē eterna: nisi in intelle ctu si q^o sit etern⁹. **C**Ad ter tium dōm q^o illud q^o nūc est: ex eo futurū fuit anteq⁹ eet: q^o in cā sua erat: vt fieret. Unde sublata cā nō esset futurū illud fieri. Sola aut^r cā p^ria est eter na. An ex hoc nō sequit^r q^o ea q^o sunt semp fuerit verū ea esse futura: nisi quaten⁹ in cā sem pterna fuit: vt essent futura. Que qdē causa solus de⁹ est. **C**Ad q^o dōm q^o q^o intel lectus noster nō est etern⁹: nec veritas enūciabiliū: q^o a nobis formant est eterna: s. q^o in cepit. Et anq⁹ veritas eet: nō erat verū dicere veritatez tales nō eē nisi ab intellectu diuino: in quo solū veritas est eterna. Sed nūc verū est dicere ver itatez ite nō fuisse. Qd qdē nō est verū nisi veritate q^o nūc est in intellectu nostro. nō aut^r per aliquā veritate ex parte rei: q^o ista est veritas de nō ente. Nō ens aut^r nō bz ex se vt sit verū: s. solūmodo ex intellectu ap prebēdere ipsuz. An intantuz ē vlt dicere veritate nō fuisse inq⁹ vltia apphēdim⁹ nō eē ipsi⁹: vt pcedens esse eius.

CAtroz veritas sit immuta bilis. **Articulus. VIII.**
B octauū sic pceditur. Aides q^o veritas sit imutabilis. Dicit enim Aug. in lib. de lib. arb. q^o veritas nō est equal

menti: q^o esset mutabilis sicut 7 mēs. **C**Pre terea. Id quod remanet post oēm mutationē est imutabile. Sicut prima mā est ingēnita 7 incorruptibilis: q^o remanet post oēm genera tionem 7 corruptionē. Sed veritas remanet post oēm mutationē: q^o post oēm mutationē verū est dicere eē vel nō esse. Ergo veritas est imutabilis. **C**Preterea. Si veritas enūcia tionis mutat: maxime mutatur ad mutationē rei. Sed sic nō mutat. Veritas. n. fm̄ Ansel. est rectitudo qdā inq⁹ vltia alqd implet id q^o est de ipso in mēte diuina. Nec aut^r ppositio. sor. sedet: accipit a mēte diuina: vt significet sorte sedere. Quod significat etiā eo nō sedere. Er go veritas p^rponis nullo mō mutat. **C**Pre terea. Ubi est eadē causa: 7 idē effectus. Sed eadē res est causa veritatis hoz trū ppositio nis. sor. sedet: sedebit: 7 sedit. Ergo eadem est hoz veritas. Sed o⁹ q^o alter hoz sit verū. Er go veritas hoz ppositio nū imutabilr manet. Et eadē rōne cuiusq⁹ alteri⁹ p^rponis. **C**Sz ē est. q^o dī in psal. Bimūte sūt veri. a si. bo.

CRespondeo dōm q^o (sicut supra dictū est). Ve ritas p^rpie est in solo intellectu. res aut^r dicun tur vere a veritate q^o ē in aliquo intellectu. An mutabilitas veritatis cōsiderāda est circa itel lectū. Cui⁹ qdē veritas in hoc cōsistit q^o habe at cōformitatē ad res intellectas. Que qdē cō formitas variari pōt duplici^r: sicut 7 quelibet alia similitudo ex mutatione alterius extremi. Unde vno modo variat veritas ex parte intel lectus ex eo q^o de re eodē modo se habere ali qs aliā opimōne accipit. Alio modo si opinio ne eadē manere res mutet. Et vtroq⁹ modo fit mutatio de vero in falsum. Si ergo sit ali quis intellectus: in quo non possit esse alterna tio opinionū: vel cuius acceptionez nō potest subterfugere res aliqua: in eo est imutabilis veritas. Talis aut^r est intellectus diuinus: vt ex superiorib⁹ patet. Unde veritas diuini in tellectus est imutabilis. veritas at intellectus nostri mutabilis est: nō q^o ipsa sit subiectū mu tationis: sed inquantū intellectus noster mu tatur de veritate in falsitatez. Sic enim forme mutabiles dici possunt. Veritas aut^r intellect^r diuini est: fm̄ quā res naturales dicuntur ve re: que est omnino imutabilis. **C**Ad primū ergo dicendū q^o Aug. loquitur de veritate di uina. **C**Ad scdm̄ dicendū q^o verū 7 ens sunt conuertibilia. Unde sicut ens nō generat: ne q^o corrumpitur per se: sed per accidens inquā tum hoc vel illud ens corrumpitur vel gene

105 q^o ppositio in cui⁹ virtute 73 seqla. q^o ad p^m partē nō ē ista. vniūcū multi plicat ad mul tiplicatōez sub lectoz. nūc est q^o ppositio in cui⁹ virtute 73 seqla. q^o ad p^m partē nō ē ista. vniūcū multi plicat ad mul tiplicatōez vni uocatoz. Sed ista cōmuniōz 7 clausa in p^rdi cta: p^rdicatū for malr multipli cat ad multipli cationē subro rū. Et tūc pce do q^o subsumi itelligit q^o ve ritas sit forma liter p^rdicatuz respectu itelle ctus: 7 sic ifert. g^o veritas multipli cat ad multipli cationez itelle ctus: imo intel lectorū: siue in vno siue in di uersis itellec ti bus. Memine at lra poti⁹ vni uoci q^o p^rdicati formaliter: vt a notiorib⁹ tra dere^r disciplina. **C**Ad 2^m vo du bitationē dī q^o illa regula de analogo tradi ta in lra: nō ē vltis dī oī analogie mō: imo ppe loq⁹do: vt p^r p^rethico. nllī analogo puenit: s. 3° noib⁹ ad vniū: vel in vno: aut ab vno: q^o nos abufiue vocam⁹ analogā. Ve ritas at si cōparet ad res 7 itellec^r ē nomē ab vno: qm̄ itellec^r solo ē veritas: a q^o res dīr vlt. Si vlt cōparet ad itellec^r inter se: sic ē nomē analogū. Naz p^rportionalr saluat^r formalr tū in q^o itellec^r cognoscere vlt. Esse g

etis diuini ē immutabilis. nō ē intellectus ē mutabilis. Circa quā dñe tria dñr. p reddidit rō: qre rīdet de vītate itellectus: cū qstū fuerit de vītate in cōi: t dñ in pñ corpis: q b fit qz vītate in solo intellectu ē formāl: g t mutabilitas t immutabilitas ei. Letere. n. additōes sequunt ēē. z°

pbat. 3. 3. dēla
rat ille termi
nus mutabilis
in dñe positus.
pbat. n. sumi z°
s. subitue t ter
minatiue: in p
posito sumi dñ
terminatiue et
nō subitue: t rō
est qz for. sic. i.
terminatiue vo
catur mutabilis
nō subitue. pro
bat igit 3. sic.
Veritas itelle
ctus ē cōformi
tas itellectus ad
res: g pōt varia
ri ex pte itelle
ctus et rei: g si
sit aliqz itelle
ctus abiqz alter
natiōe opōnū:
z cui accēptio
nē nlla res sub
terfugiat: ei vī
tas ē immutabilis
g vītate itellus
diuini est immu
tabilis. nō ē vo
mutabilis. añs
p. 3. pñ pbat.
qz oīs silitudo
p ex pte exte
rius variari.
z at qz ista va
riatio ex pte in
tellectus pñt i
mutatiōe acce
ptiōis: ex pte
vo rei: in latere
mutatiōe rei. 3.
at relinqt cui
dēs. Lore. at
ē. vītate f3 quā
res nāles dñr
vī: ē oīs immu
tabilis. pbat. ga
ē vītate itellus
diuini

94. c. XVII.
Articulus. I.
Iulius
clarus.
C In
corpe tria. p dñ
clarat qd sūt
falsitas simplr
t fm qd reruz.

ratur: vt dicif in. i. pby. Ita ve
ritas mutatur: nō q nulla ve
ritas remaneat: s qz nō rema
net illa veritas que prius erat.
Ad tertiu dicendū q pposi
tio nō solū habet veritates: si
cut res alie veritatē habere di
cuntur: inqz implent id qd
de eis est ordinatū ab intelle
ctu diuino. s dicif habere ve
ritates quodā speciali modo:
inqz significat veritatē intel
lectus. Que quidē consistit in
cōformitate intellectus t rei.
Qua quidez subtracta mutat
veritas opinionis: t per con
sequens veritas ppositionis.
Sic igitur hec ppositio: for.
seder: eo sedente vera est: t ve
ritate rei inqz ē quedā vox si
gnificatiua: t veritate signifi
cationis: inquantuz significat
opinionem veram. Sorte ve
ro surgēte: remanet prima ve
ritas: sed mutat scda. Ad
quartum dicendum q sessio
Sortis que est causaveritatis
huius ppositionis. Sortes
seder: non eodem modo se ha
bet dum Sort. seder: t post
qz sederit: t añqz sederet. An
de t veritas ab hoc causata
diuersimode se habet: t di
uersimode significatur ppo
sitionibus de presenti: pteri
to: t futuro. Ande non sequi
tur q l3 altera trium ppositi
onum sit vera q eadem veri
tas inuariabilis maneat.

De falsitate. Qd. XVII.

Inde querif de
falsitate. Et cir
ca hoc queruntur
qz. Primo.
vtrum falsitas sit
in rebus. Scdo.
vtr sit in sensu. Tertio. vtr sit

vtr sit in sensu. Tertio. vtr sit

Deinde ponunt due dñes rñsue quesito. p est. falsitas
simplr nō ē in rebus depēdētib a deo: nisi forte in vo
luntariis. z° est. falsitas fm qd est in rebus dupliciter.

C Quo ad pñm intēdit q falsitas simplr rei pñt i diffor
mitate rei ad intellectū a quo depēdet. falsitas at fm qd

in intellectu. Quarto. de op
positione veri t falsi.

Utrum falsitas sit in rebus.

Articulus. I.
Primum sic proce
ditur. Videtur q fal
sitas non sit in rebus.

Bicit enim Augusti. in libro
solif. Si veruz est id quod est.
falsuz nō ē vīpīam. cōcludet
quouis repugnante. Pre
terea. Falsum dicitur a fallen
do: sed res non fallit: vt dicit
Augu. in libro de vera reli. qz
non ostendunt aliud q suam
speciem. Ergo falsum in reb
non inuenitur. Preterea.
Verum dicitur in rebus per
comparisonem ad intellectū
diuini: vt supra dcm est. S3
quelibet res inquantuz est imi
tatur deus. Ergo quelibet res
vera est absq falsitate. Et sic
nulla res est falsa. Sed con
tra est qd dicit Augu. in libro
de vera relig. q omne corpus
est verum corpus: t falsa vni
tas: quia imitatur vnitatem t
non est vnitatis. Sed quelibet
res imitatur diuinam bonita
tem: t ab ea deficit. Ergo in
omnibus rebus est falsitas.

Respondeo dicendū: q cūz
verum t falsum opponantur.
opposita autes sunt circa idē
necesse est: vt ibi prius quera
tur falsitas: vbi primo veritas
inuenitur hoc est in intellectu.
In rebus autes neqz veritas:
neqz falsitas est: nisi per ordi
nem ad intellectum. Et quia
vnumquodq fm id quod cō
uenit ei p se simpliciter nomi
natur: fm autem id quod con
uenit ei per accidens nō nomi
natur nisi fm quid: res quidez
simpliciter falsa dici possz per

i diffomitate
rei ad intellectū
a q nō dpēdet.
Utriqz at bo
rū sūt pbat sic.
vtr t falsuz op
ponunt: g vbi
p ē vītate: ibi p
falsitas: g falsi
tas ē i intellectu
t nō i reb: nisi i
ordie ad itelle
ctuz: g falsitas
simplr rez pñ
sit i diffor
mitate ad intel
lectū quē p se re
spic: g ad itelle
ctū a q dpēdet:
g falsitas f3 qd
rei pñt i diff
formitate ad i
tellectū p acci
dēs: g a q nō de
pēdet. pñtia
pbat. qz oppo
sita sunt circa
idem. z° quoz
qz vītate ē i ite
t nō i reb: nisi i
ordie ad itelle
ctum. 3. aut qz
vñqz nō noia
tur simplr ab
eo qd pñt p
se. 4. vo qz itel
lectus a q depen
det res p se re
spicif. 5. at cūz
pbat ex op
positiōis: t 4.
qz. s. ab itellcū
p accis dñoiat
tur res fm qd.
Et qz itellectus
a q res nō pēdet
ē p accis.

C Quo ad scd3
pñm rñsua. scz.
falsitas simplr
nō ē i reb: depē
dētib a deo nisi
forte in volūta
riis. pbat. res
nāles depēdēt
ab intellectu di
uino sic artifi
ciales ab hu
mano. t nō non
infert: g in nālī
bus: s3 vīlissime

nālīū pñsteret
i diffomitate
ad intellectū di
uini: g in reb
depēdētib a
deo nō est falsi
tas simplr nisi
forte in volūta
riis. Añs suppo
nit. pñtia pbat.
qz res artificia
les dicūt false
simplr inqz
deficiūt a for
artis: t manifest
stas hoc ex vīu
loquendi. dñ. n.
aligs falsa grā
matica fecisse:
qz defect ab ar
te grāmātes.
Et sumit h dñ
cere nō negati
ue: sed pñtie. qd
idē ē. qd ē diff
forme. defect.
n. negatiue cō
stituit opus im
pfcū. S3 dñe
pñtuit falsuz.
Et iōt clarior
eēt sensus vīu
suz i cñtuz dif
formitatis no
mie. z° vo pñtia
pbat. qd in
reb accidit ex
ceptis his in q
rū pñtate ē sub
ducere se ab or
dine diuini in
tellectus ex ordi
natōe itellectus
diuini pcedit: g
in reb depēdēt
ibus a deo rē.
Et pñtia ex
ceptio auctori
tate scripture
directe t ex op
posito aucte q
q scripture: cō
firmato. s. vīta
te vīte dicta de
actu virtuoso.

Aduerte hic
tria. pñtia est. q
lra res nāles p
ponit depende
re ab intellectu
diuino: vt artifi
ciales ab hu
mano. t nō non
infert: g in nālī
bus: s3 vīlissime

comparisonem ad intellectū
a quo depēdet: cui comparat
per se. in ordine autem ad aliū
intellectū cui comparatur per
accidens non posset dici falsa:
nisi fm quid. Depēdent autes
ab intellectu diuino res natura
les sicut ab intellectu humano
res artificiales. Bicitur igit
res artificiales false simplici
t fm se: inqz deficiunt a
forma artis. Ande dicitur ali
quis artifex opus falsū facere
quando deficit ab operatione
artis. Sic autem in rebus de
pendentibus a deo: falsitas in
ueniri non potest per compa
rationem ad intellectum diuini
cum quicquid in rebus
accidat ex ordinatione diuini
intellectus procedat: nisi forte
in voluntariis agētibz tñ: in
quorum potestate est subdu
cere se ab ordinatione diuini i
tellectus: in quo malum culpe
consistit: secundū q ipsa pec
cata falsitates t mendacia di
cuntur in scripturis: fm illud
psal. Et quid diligitis vanita
tem t queritis mēdaciū: sicut
per oppositiū operatio virtuo
sa veritas vite nominatur in
qz subditur ordini diuini in
tellectus: sicut dicitur Jobā.
tertio. Qui facit veritatem ve
nit ad lucem. Sed per ordinē
ad intellectum nostrū ad quez
cōparantur res naturales per
accidens possunt dici false nō
simpliciter s3 qz quid. Et hoc
dupliciter. Uno modo fm ra
tionem significati: vt dicatur
illud esse falsum in rebus: qd
significat vel representat ora
tionem vel intellectū falso. Se
cundum quem modum quel
bet res pōt dici esse falsa quan
tum ad id quod ei nō inest. Si
cut si dicamus diametruz esse
falsum cōmensurable: vt dicit
pbus in quinto metaphysi. t
sicut dicit August. in libro so

liloquioz: q tragedus est fal
sus bector. Sic econtrario po
test vñsiquodqz dici veruz fm
id quod competit ei. Alio mo
do per moduz cause. Et sic di
citur res esse falsa que nata est
facere de se opinionem falsaz.
Et quia innatus est nobis per
ea que exterius apparēt de re
bus indicare: eo q nostra co
gnitio a sensu ortuz habet: qui
primo t per se est exteriorum
accidentiu: ideo ea que in ex
terioribus accidentibus habēt
similitudinem aliarum reruz:
dicuntur esse falsa secundū il
las res: sicut fel est falsuz mel:
t stannum est falsum argen
tum. Et fm hoc dicit Augu.
in libro soliloquioz: q eas res
ēē falsas nominamus: que ve
risimilia apprehendimus. Et
pbus dicit in quinto metaphy.
q falsa dicitur quecūqz apta
nata sunt apparere aut qualia
non sunt: aut que nō sunt. Et
per hunc modum etiam dicif
homo falsus inquantū est ama
tius falsarum opinionuz vel
locutionum. non autes ex hoc
q potest eas confingere: quia
sic etiam sapientes t scientes
falsi dicerentur: vt dicif in. v.
metaphy. Ad primū ergo
dicendū: q res comparata ad
intellectum fm id quod est di
citur vera. fm id quod non est
dicitur falsa. Ande verus tra
gedus est falsus bector: vt di
citur in. v. soliloquo. Sicut igit
in his que sunt inuenitur qdā
nō esse: ita in his que non sunt
inuenitur quedā ratio falsita
tis. Ad secundū dicendū:
q res per se non fallunt: sed p
accidens. Bant enim occasio
nez falsitatis: eo q similitudi
nem eorum gerunt: quorum
non habent existentia. Ad
tertiū dicendum q per com
parationem ad intellectum di
uinum non dicuntur res false

g in reb depē
dētib a deo rē.
fecit h: qz idē
iudiciū est de
oibz t de nālī
bus. oia. n. qua
ten ab ipso pē
dēt: statuti in
eo hñt q eis cō
ueniat: cui con
formia oīs esse:
exceptis volū
tariis. z° est. q
oia alia a deo
pñt pparari ad
intellectū diuini
z. Uno vt
cognita ad cōg
scētē. Alio vt
mensurata ad
mēsurā seu re
gulata ad regu
lā. s. fm pñtia ppa
rent nulla est
dñia iter alia t
volūtaria: quo
ad subductōez
ab ordine re
tellectus diuini
qm oia eq nū
da t apta sē co
rā eo. S3 si cō
parant z° mo
do: sic est diff
renia posita in
littera: qm i re
bus alijs nihil
accidit nisi ex
aliq ordine re
gulato a diuino
intellectu: licz ille
ordo nō pgnat
huius: vt patet i
mōstris. In vo
luntariis at acci
dit deformitas
moralis: nō ex
ordie aliq a deo
statuto. Nullū
n. rerū ordinē
statuit: ex q cul
pa fieret: nlla
qz regula i deo ē
cui culpa pfor
mis sit. S3 ex
pō peccadi li
beri arbitry: q
vt sic: nec p se
nec p accis ē a
deo: vt alibi p3.
3° est q i lra dñ
nisi forte in vo
luntariis. Nō qz
dubiu est: s3 qz
nō est necesse i

T m 3

voluntarius iute-
niri hō falsitas.
Uel qz ad
huc de voluta-
rys nō est dīer
minatū. 2° vō
p. falsitas fm
qd est in rebus
z declaraf res
naturales rela-
te ad intellectū
nostrū sūt z si-
gnificatē z cāe
z signant qnqz
sz id qd nō ict
z nate sūt qdaz
facere d se fal-
faz opīone: q
vtroqz modo i
eis dīci falsitas
fm qd. An p3
quo ad oēs par-
tes inductiue.
p3a at pba ex
ratioe falsi. Et
p3ma vtrū
qz mēbz aucti-
bus Aug. z Ar.
vt p3 in lra oia
clara sunt.

Articulus II.
Itulus
t ex pnci-
pio cor-
poris ē clar.
C In corpore
duo. p declaraf
tūli sensus. 2°
respōdet qstio
ibi. sic aut.

Quo ad p^m di-
cit qz sensus qd
nis est. vtrum
sensus sit falsus
i. bēns falsam
apprehensioē
i. apprehēdat
rez aliter qz ē:
z nō vtrum sit
falsus. i. cogno-
scat vel dicat
falsum. pbatqz
hoc ex veritate
sensus: qz eodē
mō in eo iueni-
tur vritas. i. vt
cōsistit in app-
hensione rei su-
cut ē. Et sic ē
p3 qd sūt falsi-
tas sensus. i. ap-
phēdere rē al-
tē est.

Quo ad 2^m p^m
rūfua qstio ē.

qz esset eas esse falsas simplici-
ter: sed per comparationes ad
intellectū nostrū: quod est eas
esse falsas fm qd. C Ad quar-
tum quod in oppositū obijci-
tur dicendū qz similitudo vel
representatio deficiens nō in-
ducit rationē falsitatis: nisi in-
qstū prestat occasionē false
opinionis. Unde nō vbiqz
est similitudo dicitur res falsa
sed vbiqz est talis similitu-
do que nata est facere opinio-
nem falsam non cuiqz: sed
vt in pluribus.

Utrum in sensu sit falsitas.

Articulus II.

Alterius sic pro-
ceditur. Videtur qz
in sensu non sit falsi-
tas. Dicit enī Aug.
in libro de vera religione. Si
omnes corporis sensus ita nū-
ciant: vt afficiunt: quid ab eis
ampli⁹ erigere debemus igno-
ro. Et sic videtur qz ex sensib⁹
nō fallamur. Et sic falsitas in
sensu nō ē. C Preterea. Pby-
losophus dicit in. iij. meta. qz
falsitas non est propria sensui
sed fantasie. C Preterea. In
incomplexis nō est verus nec
falsum: sed solū in complexis.
Sed componere z diuidere
nō pertinet ad sensus. Ergo in
sensu nō est falsitas. C Sed p^m
est qd dicit Aug. in lib. solilo.
Apparet nos in oib⁹ sensib⁹
similitudine lenocināte falli.

Unde dōm qz falsitas non
est querēda in sensu: nisi sicut
ibi est veritas. Veritas aut nō
sic ē in sensu: vt sensus cogno-
scat veritatē: sz inqstū verā ap-
phēsiōez h3 de sensibilib⁹: vt
supra dīctū est. Qd qdē p^m
git eo qz apphēdit res vt sūt.
An cōingit falsitatē eē in sen-
su ex hoc qz apphēdit vel in-
dicat res aliter qz sūt. Sic aut
se h3 ad cognoscēdū res: inq-
tum similitudo rerū est in sen-

su. Similitudo aut alicui⁹ rei
est in sensu tripliciter. Uno mō
primo z per se. Sicut in visu
est similitudo colorū. z aliorū
pprioz sensibilib⁹. Et alio mo-
do per se: sz nō primo. Sicut
in visu est similitudo figure v^l
magnitudinis z aliorū cōmu-
niuz sensibilib⁹ omniū. Tercio
modo nec primo nec per se: sz
per accidēs. Sicut in visu est
similitudo hominis: non inq-
tum est homo: sed inquantū
huic colorato accidit esse ho-
minem. Et circa propria sensi-
bilis sensus non habet falsam
cognitionē: nisi per accidēs⁹
z in paucioribus: ex eo. i. qz p-
pter indispositionem organi:
non conuenienter recipit for-
mam sensibilem: sicut z alia
passiva propter suam indispo-
sitionem deficienter recipiunt
impressionem agentis. Et in-
de est: qz propter corruptionē
lingue infirmis dulcia ama-
ra esse videntur. De sensibili-
bus vero communibus z per
accidēs potest esse falsum iu-
diciū etiam sensu fm sensus
recte disposito: qz sensus non
directe refertur ad illa: sed per
accidēs: vel ex consequenti:
inquantum refertur ad alia.
C Ad primum ergo dicendū
qz sensus affici est ipsum eius
sentire. Unde per hoc qz sen-
sus ita nūciant sicut afficiun-
tur: sequitur qz non decipia-
mur in iudicio: quo iudicam⁹
nos sentire aliquid: sed ex eo
qz sensus aliter afficitur inter-
dum: qz res sit: sequitur qz nū-
ciet nobis aliquando rem: ali-
ter qz sit. Et ex hoc fallimur p-
sensu circa rem: nō circa ipm
sentire. C Ad secundū dicen-
dum qz falsitas dicitur non es-
se propria sensui: quia non de-
cipimur circa propriū obiectū.
Unde in alia translatio-
ne planius dicitur qz sensus p-

Sensus respe-
ctu p^m obti-
nō ē falsus nisi
p accidēs: sed re-
spectu sensibil-
is z p accidēs
ē falsus. pbat.
sensus sic cog-
scit res vt affi-
milat eis: qz q-
dā p se p qdā p
se nō p: qdā p
accidēs cogno-
scit. sz respectu
sensibilis. p^m
nō nisi p accidēs
fallit. Respe-
ctū aliorū falli
pōt. An p3. cō-
sequētia at p-
bat. qz 3° falli-
do in sensu iue-
nit. i. p se p zē.
z at p3a i lra
nō probat. nisi
ex p qz ad p se
p sensibile dire-
cte sensus refer-
tur. Ad alia vō
ex pti vel per
accidēs. In arti-
tū sequēti rō as-
signabit. Quo
ad exceptionē
tū. i. nisi pacci-
dēs manifesta-
tur. z de qli ac-
cidēte intelligi-
tur: qz dīspō-
ne organi. Et
pbat. qz Best
cōe oib⁹ passi-
uis. i. dīspōnez
ei⁹ impedire rece-
ptionē for⁹. Et
pfirmat expe-
rientia in sensu
gustus.

In rōfōe ad
p^m nota dīstin-
ctiones sensus
ex q. de ver. q.
p^o. artic. ii. sen-
sus z. Uno vt
cognoscit res.
2° vt offert su-
piori p^o. z hoc
z. i. vt res qdā
z vt indicatū⁹
reruz. p^m mō
sensus tractat⁹
est hic z dīctūz
est qz est verus
respectu p^m
sensibilis zē. 2°

429

109.

antes modo. i. vt res offerens se in actu scdo superiori est
semp simpliciter verus: sicut z cetera res iuxta determi-
nationē in articulo precedenti. Et hoc modo accepit sen-
sum Aug. in auctoritate inducta. 3° aut modo. i. vt nun-
cians rerum: est falsus quandoqz casualiter: qz natus est
pluries facere
falsam extima-
tionē d re. sem-
per ergo sensus
facit verā esti-
mationē de di-
spositione pro-
pria: sed nō de
dispositione re-
rum sensatarū:
z hoc intendit
Re^o lre hui⁹ di-
stinguens iudi-
ciz ex sensib⁹
duplex. i. dīpo-
sensu in actu: et
d re sensata. Et
quo ad p^mum
non fallimur p-
sensu: sed quo
ad 2^m.

Articulus III.

Itulus

clarus.

C In

corpe tria. p in

quo intellectū ē

aut nō ē falsitas.

scdo ibi. hac tri-

ditia: quō i il-

lo intellectu in

quo est iuenit

falsitas. 3° ibi:

qz vō falsitas:

quō z qz ex il-

lo deriuat fal-

sitas in intelle-

ctu: in q nō ē.

Quo ad p^m ē

hec p. falsitas

nō est intellectu

qz qd ē: sz cōpo-

nente z diuide

te. Nec p. pbat rōne. z manifestat sū in se z in sua pba-

tionē: ex pportionali similitudine intellect⁹ z sensus. Ra-

tio igit est bec. Res nālis nō deficit ab eē qd sibi cōue-

nit fm suā formā: sz deficere pōt ab accidentib⁹ vel pti-

bus. ergo virtus cognoscitiua nō deficit a cognitionē illi⁹.

cui⁹ similitudine informat: sz accidētū ei⁹ vel ptiū qz intel-

lect⁹ circa qd qd est nō decipit: sz in cōponendo vel diui-

dendo. An pbat. inductive in homine. p3a vō pbat. si

cut res se h3 ad eē p formā: ita virtus cognoscitiua ad co-

gnoscere p similitudine rei cognite: ergo si res nō pōt defi-

cere zē. 2° vō p3a. quo ad p^m partē pbat. qz intellectus

informat similitudine qd itatis. quo ad 2^m vō. qz cōponē-

do attribuit qd itati aliqd: vel nō p3is: vel oppositū. Si

mililitudo at pportionalis est: sicut sensus visus se h3 ad

sensibile p^m ita intellect⁹ ad qd qd est. Et sicut ille i

formaf directe similitudine p^m sensibilib⁹: ita hic similitudi-

ne qd itatis: p^m p^m in neutro vt sic est falsitas. Sicut

p^m falsus non est. fantasie aut
attribuitur falsitas: quia repre-
sentat similitudinem rei etiam
absētis. Unde quādo aliquis
conuertitur ad similitudinem
rei tanqz ad rem ipsam puenit
ex tali apprehensione falsitas.
Unde etiam p^m in. v. meta-
phy. dicit qz vmbre z picture
z somnia dicuntur falsa inq-
tum non subsunt res quarūz
habent similitudinem. C Ad
tertium dōm qz ratio illa pro-
cedit qz falsitas nō sit in sensu
sic in cognoscente v^l z falsū.

Utrum falsitas sit in intelle-
ctu.

Articulus III.

Tertius sic pcedit.

Videtur qz falsitas nō

fit i intellectu. Dicit n.

Aug. in lib. lxxij. q.

Omīs qui fallit id in quo fal-

litur non intelligit. Sed falsū

dicat esse in aliqua cognitione

fm qz p eā fallimur. Ergo i in-

tellectu nō est falsitas. C Pre-

terea. P^m dicit in. iij. de ani-

ma: qz intellectus semp est re-

ctus. Non ergo in intellectu est

falsitas. C Sed p^m est qd dicit

in. iij. de anima: qz vbi compo-

sitio intellectū est: ibi verū z

spēi itelli⁹ actu i gñe intelligibili: z nō medio mō ex ptiis

Ita qz p^m ē cōe oī cognoscitiue virtuti: siue sensitiui: siue

intellectui ordinis. i. qz cognoscere est eē spēi qz cognoscit

sumēdo illā spēz (qz qd illa sit) i actu i gñe cognoscibili

qz qd sit dē ei⁹ i actu gñe entitū. Et p^m ē valde nōn⁹ p no-

titia partis sensitiue z intellectus.

Quo ad 2^m ē h⁹ falsitas ē i intellectu pponente z. i. for-

malz z obine. pbat z manifestat. pbat qdē: qz vritas ē i eo

dē ite⁹ eisdē mōis. Manifestat vō ex dīa ad sensū: vt p3.

Quo ad 3^m ponit p^m vna cū suo correlario. ē est. falsitas

ē i intellectu qd qd ē p accidēs. pbat z manifestat. pba-

tur qdē sic. falsitas p se est in cōpositiōe intellectū tū:

ergo in intellectu qd qd est h3 locū rōne cōpositiōis ad-

mixte: ergo iuenit in eo p accidēs: oēs p^m sunt note. p^m

n. fundat sup hoc qz ex p tali cetera o3 dīci talia: inqstū

participant illud: vt p3 p posterior. 2° sup hoc qz nō est

de rōne qd qd est eē cōpositū: qd etiā p3. Manifestat

z m 4

qz ille se h3 ad sensibilia cōia z p accidēs: ita hic ad iudi-
cādū de ptiib⁹ v^l accitib⁹ qd itati: qd sit pponēdo v^l di-
uidēdo. Et p^m p^m in vtroqz pōt eē falsitas.

Circa an aduerte qz pōt bñ z male interpretari. Male

qdē si intelligat qz eē rei nālis nō pōt deficere. hoc n. nō

est. v^l nisi in

reb⁹ icorrupti-

bilib⁹. Bñ aut

si intelligat qz

eē rei nālis nō

pōt deficere ipa-

re nāli salua. z

sic intēdit lra.

vñ nō dīc qz nul-

la res nālis p^m

deficere: sz dīc

qz nō pōt defi-

cere ab esse qd

sibi ppetit fm

suā formā: tan-

qz si diceret qz

nulla res bñs

aliquā formāz

duz h3 illā pōt

deficere ab eē

qd cōuenit fm

illā. Et est ppo-

sitio p se nota:

qz eē est de rō-

ne forme: vt p3

7. meta.

Circa pbatio

nē p^m illā. i. p

portionalē: sicut

res h3 eē p. p

p^m formā ita

virt⁹ cognosci-

tiva cognosce-

re p similitudinē

rei cognite. Ad

uerte. qz cogno-

scere est ipz eē

spēi cognoscibi-

lis: qz est vere

actu in gñe co-

gnoscibili. sicut

dixim⁹. qz itelli-

gere est ipm eē

spēi itelli⁹ actu i gñe intelligibili: z nō medio mō ex ptiis

Ita qz p^m ē cōe oī cognoscitiue virtuti: siue sensitiui: siue

intellectui ordinis. i. qz cognoscere est eē spēi qz cognoscit

sumēdo illā spēz (qz qd illa sit) i actu i gñe cognoscibili

qz qd sit dē ei⁹ i actu gñe entitū. Et p^m ē valde nōn⁹ p no-

titia partis sensitiue z intellectus.

Quo ad 2^m ē h⁹ falsitas ē i intellectu pponente z. i. for-

malz z obine. pbat z manifestat. pbat qdē: qz vritas ē i eo

dē ite⁹ eisdē mōis. Manifestat vō ex dīa ad sensū: vt p3.

Quo ad 3^m ponit p^m vna cū suo correlario. ē est. falsitas

ē i intellectu qd qd ē p accidēs. pbat z manifestat. pba-

afte 3 diftinguēdo duos modos: quib⁹ 2 pofitio admisce-
tur intellectui circa qd qd est: pᵐ 2 pofitit in 2 iunctiōe diffō-
nis cū diffinitio. zᵒ in 2 iunctiōe pᵗii diffōnis: vt pz in lra.
z differūt in hoc hi modī qd error in zᵒ 2 ftituit qd qd est
in fe falūm. pᵐus aut falūm hui.

Correlarium
429 est q in cogno
295 scēdo gditates
lia propria. In componendo
veroxel diuidendo potest de

simplicis itel-
lectus non pōt
ēē falsus: s; aut
ver⁹ aut nullus.

Circa p^m mo-
dū falsitatis &
hoc correlariū
occurrit dubi-
um. Tū q^d p^m
tio diffinitio-
nis cū diffinito
est extra itelle-
ctus q^d ad est.
Intellectus

100 Intellectus. n.
qd qd est. lineae
non dicit. lineae
est longitudo cu
ius extrema se
duo pñcia. 3 di
cit nñ. longitu
du cui⁹ extrēa
se duo pñcia h

108
 .n. est diffi quā
 solā constat ad
 p^m operationē i
 tellectu spectā
 re. Illud autē to
 tū lineā est lon
 gitudō rē. ab i
 tellectu cōpo
 nēte dī. sic etiā
 dī lineā est cur
 ua v^t recta: cur
 uā magis salūtas

295 illi? diuisionis
429 q̄ bul? p? ipo-
nitur opatiōi.
Tū qz iste mo-
dus falsitatis:
ita hz locuz in
simplicibus sic
in compositis:
pōt. n. simplicis
simus cōcept?
fungi cui nō d^r
quiditatie. Et sic in simplicib? pōt ēē error p accis:
cui? oppositū littera sonat in correlario.

¶ Ad euidentiā horū scito q̄ sicut res se h̄z ad esse: ita ad
cognosci. ⁊ p̄terea quantū differt cōiunctio diffōnis cū
diffinitio a cōiunctiōe cū ceteris: tantū interest vt exiga-
tur cognitio illius cōiunctiōis ad qd̄ qd̄ est: ⁊ nō cōiun-
ctiōis cū alijs. Coniunctio. n. diffōnis cū diffinitio: dat
diffōni qd̄ sit qd̄ qd̄ est. Nulla. n. ratio est quiditas nisi in
quātū est alicui⁹ entis quiditas. Et p̄terea cognoscere
qd̄ qd̄ est: nō cōtingit nisi cognoscat cōiunctio diffōnis
cū diffinitio. Si. n. cognoscere diffinitio nesciēdo cuius
rei sit: nō sciretur quiditas aliqua: s; quid significat nō.

Articulus

men. sic. n. se haberet huius diffinitione apprehendens: sicut modo se habet: formans conceptum montis aurei vel cuiuscunque alterius signenti ex non impossibilibus. non sic autem se habet ad quod est: coniunctio cum passionibus et talis: quia absque illa aditatis ratio salua. Oportet ergo quod ad est esse.

spectu alicuius rei : sed est falsa
 in se. Et si formet talem diffi-
 nitionem : animal rationale qua-
 drupes : falsus est intellectus
 sic diffiniendo : propterea quod
 falsus est in formando hanc co-
 positionem : aliquod animal ra-
 tionale est quadrupes. Et pro-
 pter hoc in cognoscendo qui-
 ditates simplices non potest
 esse intellectus falsus : sed vel
 est verus : vel totaliter nihil in-
 telligit. ¶ Ad primum ergo di-
 cendum : quod quia quiditas rei est
 proprium obiectum intelle-
 ctus : propter hoc tunc proprie
 dicimur aliquid intelligere quan-
 do reducetes illud in quod quid
 est sic de eo indicamus : sicut
 accidit in demonstrationibus in
 quibus non est falsitas. Et hoc
 modo intelligitur verbum Augustini.
 quod omnis qui fallitur non intel-
 ligit id in quo fallitur : non au-
 tem ita quod in nulla operatione
 intellectus aliquis fallatur. ¶ Ad
 secundum dicendum quod intel-
 lectus semper est rectus : secundum
 quod intellectus est principiorum
 circa que non decipitur ex ea-
 dem causa qua non decipitur
 circa quod quid est. Nam prin-
 cipia per se nota sunt illa que
 statim intellectus terminis co-
 gnoscuntur ex eo quod predicatum
 ponitur in diffinitione subiecti.

visus ad colorem: ita q̄ per se p̄ cognoscit quod qd est ⁊
ab ipso tñ perficitur ⁊ mouetur per se primo. Huius an-
tem ratio assignatur: tum quia species intelligibilis pri-
mo est quiditatis: vt in corpe articuli dicitur. Tu3 q2 in
qđ qđ est clauditur cognitio omnis cōplexionis siue cō-
uenientis siue disconuenientis: adeo q̄ si quis perfecte
penetraret qđitates rez: perfecte intelligeret in eis oēs
ppōnes de earuz accidentib⁹: vt inferius in tractatu de
angelis patebit. Tu3 q2 qđ qđ est cognoscibile est ex se.
Complexio aut nō nisi ex qđ qđ est: in cui⁹ signū pñ co-
gnoscim⁹ in q̄rtū terminos cognoscim⁹: vt of p̄ posse. Et
oēs dubitatōes resoluēdo in qđ qđ est iudicamus.

falsus sunt
 traria. pba
 sic. falsus ē
 vel videt
 nō ē: aut n
 ens eē: g
 sig' accepti
 iadequata
 g' falsum po
 alig' et de
 miat sibi su
 g' nec cōtra
 cione nec p
 riue: s; dñe
 ponit vō. A
 pba' ex qu
 to metaph
 tex. z7. p^a
 p3: 4x: sig
 tiōe veri:

ponit accep
nez adequa
rei: *¶* final
aut ē ex se
des: quia ac
ptio disform
est aliqd. *¶*
aut pbatur
ofia iter op
fita *¶* dicto
puatur: *¶* 2
qz. s. in illa a
rū ē pura ne
tio absq su
In 2ª nego
i subo. In 3^a
titio in subo

Aduerte
q̄ s̄ra suppo
verum ⁊ fa
opponi : tā
se notū : ⁊ s̄
modum op
3ª nullā pa
ex significa
credit : qm̄
um ponitū
ens esse ⁊ nō
esse. vñ qua
ti ⁊ nō entic
vtriq̄ diffor
illi in s̄ra rec

Circa p^m aduerte: q^d formalit^r acc^o Alio^o q^d pon^t fundamētal^r p^r mō nō pōt^r sumptū trā^s test p^rcipi q^d

Articulus. **III.**
titulo ly tria sumit pprie: vt tri-
 tas distinguit cōtra alias op-
 tionis species.
 corpe vna triūia dōito affir-
 verū 2

¶ **U**trum verum et falsum sint
contraria. Articulus. III.
Ad quartum sic procedit.
Videtur quod verum et fal-
sum non sunt contraria.
Verum enim et falsum
opponuntur: sicut quod est et quod
non est. Nam verum est id quod
est: ut dicit Augustinus. Sed quod est et
quod non est non opponuntur ut prima.
Ergo verum et falsum non sunt
prima. ¶ Preterea. Antiquum primo-
rum non est in alio. Sed falsum est
in vero. Quia sicut dicit Augustinus.
in libro soliloquiorum. Tragedus non esset
falsus hector si non esset verus
tragedus. Ergo verum et falsum
non sunt prima. ¶ Preterea. In
deo non est contrarietas aliqua. Ni-
hil enim divine subest contra-
rium: ut dicit Augustinus. xiiij. de ci-
dei. Sed deo opponitur falsitas.
Nam idolum in scriptura menda-
cium nominatur. Iere. viij. Ap-
prehederunt mendacium. Glo.
id est idola. Ergo verum et falsum
non sunt prima. ¶ Sed patet est quod
dicit philosophus in secundo philosophiarum. Po-
nit enim falsam opinionem ve-
re contrariam.

¶ Rñdeo dñm: q̄ verus ⁊ fal
tionis venat ac determinat. Et iō ōntia
lūniam. Confirmatio quoq; p̄me ōntie:
verī valde efficax est. Si 4.⁹ metaphysi.
ē: nulla disparitas quo ad signifi. positiv
n̄ vtrūq; diffinit. verū. n. ingt. Aristo. est
nō esse: falsum aut̄ ens nō esse: ⁊ nō ens
verū signat positivū. s. enūciationē en
p̄me: eadez falsum signat enūciationē
⁊ nō signat negationē conformitatis vt
putauerunt.
falsum ponit acceptionē iadequatā rei.
tr̄ pōt̄ intelligi. Uno mō q̄ falsum signat
ōnē difformē: vt nigz colorē ⁊ gregatiñ.
ōnē difformitatis formalr: ⁊ acceptōez
ut dissile signat relōnē ⁊ ponit q̄litatez.
igi: q̄n sequeret̄ q̄ vnū dñorū formalr
in reliquū: qđ nō est intelligibile: nō. n. po
do fiat miredo: s; q̄ res ā est alba m̄

tes in nigrā. p.3 aut sequela: ex p'dicamentis vbi d'r: q' ea
de nuō o'ro sulcipit vez z falsum. si. n. vnamet enūciatio
mō est vera: z mō est falsa: z tā vez q' falsum formalr si
gnificat enūciatione: opz q' vnu d'roz formalr recipiat
alter. vñ ex hoc infert: vnamet opz q' falsum formalr si

sum opponuntur vt p̄ria ⁊ nō
sic affirmatio ⁊ negatio: vt q̄
daz dixerunt. ¶ Ad cuius eni
dentiā sciendum est: q̄ nega
tio neq̄ ponit aliquid neq̄ de
terminat sibi aliqd̄ subiectus.
Et pp̄ hoc pōt dici tā de ente
q̄ de non ente. Sicut non vi
dēs ⁊ nō sedēs. Primario aut̄
nō ponit aliqd̄ sed determinat
sibi subm̄. Est enī negatio in
subo vt dicit̄. iiii. meta. Necūq̄
enim nō dī nisi de eo qd̄ est
natum videre. Contrarium ve
ro ⁊ aliquid ponit ⁊ subm̄ de
terminat. Nigrus enī est ali
qua species coloris. Falsum
autē aliquid ponit. Est. n. fal
sus (vt dicit p̄bs in. iiii. meta.)
ex eo qd̄ dicitur vt videt̄ aliqd̄
esse qd̄ non est; vel nō esse qd̄
est. Sicut enim verum ponit
acceptionem adequatam rei;
ita falsum acceptionem rei nō
adequatā. An manifestus est
q̄ vez ⁊ falsus sūt p̄ria. ¶ Ad
primū ḡ dōm q̄ id qd̄ est in re
bus est veritas rei; s̄ id quod
est vt apprehensus est vez in
tellectus in quo primo est veri
tas. An ⁊ falsum est id qd̄ nō

ra sit falsa: p. mutationē rei signat vt pz in mā ptingēt.
Ex pte aut furdamēti: qui fundamēta ipsa sunt p.ia: fun-
damētū aut veritatis ⁊ falsitatis vt ex dictis pz: est enū-
ciatio seu acceptio intellectus. Enunciatio aut vt i
scdo perharmen. pbat: contrarietas inuenit pmo inter
affirmatiua ⁊ negatiua eiusdem de eodem rē. quaruz
alteram oportet esse vera ⁊ alteram falsā. Igit de pzi
mo ad vltimum: mutat intellectus de vero in falsum ex
parte fundamēti: dum de enūciatione vnius partis con-
tradictōis transit in aliā. Quoniā aut mutatio ex parte
termini in vero ⁊ falso: aut nō est vere cōtrarietas: eo q
sine sui mutatiōe de vno in aliud oō transit: aut si p ve-
ra cōtrarietate: qualis inter relatiua eē pōt: acceptat: nō
h3 cōtrarietatis rōnem. ex mutatiōe termini: qm muta-
tio termini cōtingit: ⁊ de cōtrario in contrariū: ⁊ de affir-
matione in negationē: aut ecōuerso. Mutatio aut de ve-
ro in falsuz: ex parte fundamēti: h3 rōne dicitatis: ex mu-
tatiōe iter fundamēta: q2. s. mutatio itellus de opinione

Questionis

affirmatiua in
negatiua aut
eouerfo e ve
re iter straria.
Et quod plus
est ex pñetate
fundamētorū:
inalciē strarie
tas veri et falsi
fm terminuz.
naz iō hec ora
tio: fori. sedet:
eo surgente: dñ
fufcipere aliud
dñuz. falsum:
qz est pñia illi
q est vera. f. for
tes nō sedet: ni
fi. n. effec inter
ipās orationes
pñetate: muta
tio de vo in fal
sum: vere pñe
tatis rōne non
bēret. Et pñe
rea in fñā non
fit mentio: nisi
de pñetate ex
pte fundamen
ti inata: et meri
to: qz relatiōis
nāz fm funda
menti naturaz
maxime vide
mus: eo q aut
est idem cū eo:
aut nālis eius
qñ pñio.
C In rñfioe ad
scōz: videto q
large vñt pñe
tatis vocabu
lo ibidē: put. f.
etiā puatiuam
pñetate: vt pz
de bono et malo
trāscēderet fū
pñis: et ex vñs
subiunctis. f. fi
cut oīs puatio
fundat i subo:
ita oē malū rē.
fecit autēz hoc
autor: nō incu
ria: f. quia quo
ad vim argu
idē est iudiciū:
de pñis et pu
tine oppositis:
infinuare vo
luit: qz pñe
pñia etiā debz
esse eadez: siue
pñe siue pñia

est vt apprehensuz. Apprehē
dere aūt esse et non esse contra
rietatem hz: sicut pbat pñs in
scōdo perbiar. qz huic opinioni
bonū est bonuz. contraria est.
bonū nō est bonum. C Ad se
cundū dñm: qz falsum nō fun
dat in vero sibi cōtrario: sicut
nec malum in bono sibi cōtra
rio: f. in eo qd sibi subijcitur.
Et hoc ideo in vtroqz accidit:
quia verum et bonū contraria
sunt falso et malo: et conuertū
tur cum ente. Unde sicut oīs
pñatio fundat in subo qd est
ens: ita omne malū fundat in
aliquo bono: et omne falsū in
aliquo vō. C Ad tertiū dñm:
qz quia cōtraria et opposita pñ
uatiue nara sunt fieri circa idē.
ideo deo put in se considerat:
nō est aliquid contrariū neqz
ratione sue bonitatis: neqz ra
tiōe sue veritatis: quia in intel
lectu eius non potest esse falsi
tas aliqua. Sed in apprehen
sione nostra hz aliquid cōtra
rium. Nam vere opinioni de
ipō contrariatur falsa opinio.
Et sic idola mendacia dicuntur
opposita veritati diuine: inqz
tum falsa opinio de idolis con
trariatur vere opinioni de vñi
tate dei.

C Be vita dei. Qd. XVIII.
Boniaz aūt intel
ligere viuētium
est. post confide
rationem de sciē
tia et intellectu di
uino: consideran
dum est de vita ipsi. C Et cir
ca hoc querunt quatuor. Pri
mo quorum sit viuere. Secū
do quid sit vita. Tertio. vtrūz
vita deo conueniat. Quarto
vtrū oia in deo sint vita.

C Vtrū oīz nālū rex sit viuē.
Articulus. I.
Videretur q omnium
rerum naturalium sit

Articulus

viuere. Dicit. n. philosophus
in octauo phisicoz: qz motus
est vt vita quedam natura ex
stentibus omnibus. Sed oēs
res naturales participant mo
tum. Ergo omnes res natura
les participant vitaz. C Prete
rea. Plante dicuntur viuere
inquantū habēt in seipsis prin
cipium motus augmenti et de
crementi. Sed motus localis
est perfectior et prior secundū
naturam qz motus augmenti
et decrementi. vt probatur in
octauo phisicoz. Cum igitur
omnia corpora naturalia ha
beant aliquod principium mo
tus localis: videt q oia corpo
ra naturalia viuant. C Prete
rea. Inter corpora naturalia
imperfectiora sunt elementa.
Sed eis attribuitur vita. Vi
cuntur enim aque viuē. Ergo
multo magis alia corpora na
turalia vitam habent. C Sed
cōtra est q dicit Diony. sexto
caplo de diu. nomi. qz plante
fm vltimā resonantiā vite ha
bent viuere. Ex quo pōt acci
pi: qz vltimū gradum vite obti
nent plante. Sed corpora ina
nimata sunt infra plantas. Er
go eoz non est viuere.
C Respondeo dicendū: qz ex
his que manifeste viuunt acci
pere possumus: quorum sit vi
uere: et quorum non sit viuere.
Viuerē autem manifeste ani
malibus cōuenit. Dicitur enīz
in libro de vegetabilibus: qz vi
ta in animalibus māifesta est.
Unde fm illud oportet distin
guere viuētia a nō viuētibz
fm qd animalia dicuntur viuere.
Hoc aūt est in quo primo ma
nifestat vita. et in quo vltimo
remanet. C Primo aūt dici
mus animal viuere quādo in
cipit ex se motū habere. Et tā
diu iudicatur animal viuere quā
diu talis motus in eo apparet.
Quando vero iam ex se nō hz

tiue opponan
tur. Et propte
rea cōtrarieta
tis nomē extē
dere docuit.

Qd. XVIII.
Articu. I.

Julius
clarus.

C In corpore vna
respōsua que
sito. Illa pprie
sunt viuētia
que seipsa fm
aliquam spēm
motus mouēt.
Dec conclusio. p
phatur deide
explanat. Pro
batio est. diffe
rentia viuētiū
a non viuēti
bus: ex manife
ste viuētibz
sumenda est: q
ex vita anima
liuz: qz ex eo in
quo primo ma
nifestat vita: et
in quo vltimo
remanet: qz ex
mouere seipm:
qz illa pprie sūt
viuētia: que se
ipsa fm speciē
aliquā motus
mouent. pma
pñia pbat au
toritate libri
de vegetabili
bus. 3. aūt pro
bat: qz tā diu
iudicatur ani
mal viuere qz
diu ex eo mot
appet rē. Ex
planatur vero
quo ad termi
nos: dicēdo qz
ly motus com
muniter sumi
tur: et ab oppo
sito: qz que nō
se agunt: nō ni
si similitudina
rie viuere di
cuntur.

C In respōsi
ne ad scōz. Ad
uerte q nō in
tendit littera
limitare con
clusionem iaz

XVIII.

aliquem motum: sed mouetur tantū ab alio:
tunc dicitur animal mortuum per defectū vi
te. Ex quo patet q illa pprie sunt viuētia:
que seipsa fm aliquam speciēz motus mouēt:
siue accipiatur motus pprie: sicut motus di
citur actus imperfecti. i. existentis in potentia:
siue motus accipiatur cōmuniter put motus
dicitur actus perfecti prout intelligere et senti
re dicitur moneri: vt dicit in tercio de anima:
vt sic viuētia dicant quecūqz se agunt ad mo
tum vel operationem aliquā. Ea vero in quo
rum natura non est vt se agant ad aliquēz mo
tum: vel operationem viuētia dici non pos
sunt nisi per aliquam similitudinez. C Ad pñ
muni ergo dicendū: qz verbum illud phyloso
phi pōt intelligi vel de motu primo. i. corporū
celestium: vel de motu cōmuniter. Et vtroqz
modo motus dicit quasi vita corporum natu
ralium per similitudinem et nō per pprieta
tem. Nam motus celi est in vniuerso corpora
lium naturalū: sicut motus cordis in animali
quo conseruatur vita. Similiter etiam quicū
qz motus naturalis hoc modo se habet ad res
naturales: vt quedaz similitudo vitalis opera
tionis. Unde si totum vniuersum corporale
esset vñum animal ita q iste motus esset a mo
uente intrinseco: vt quidam posuerunt: seque
retur q motus esset vita omnium naturalium
corporum. C Ad secundūz dicendū: qz cor
poribus grauibz et lenibz nō competit mo
ueri nisi secundū q sunt extra dispositionē sue
nature: vtpote cum sunt extra locum propriū.
Cum enīz sunt in loco pprio et naturali quie
scunt. Sed plante et alie res viuētes mouen
tur motu vitali: fm hoc q sunt in sua disposi
tione naturali: nō aūt in accedēdo ad eam vel
in recedēdo ab ea. Immo fm q recedunt a ta
li motu recedūt a naturali dispositionē. Et pre
terea corpora graua et leuia mouent a moto
re extrinseco vel generante qui dat formam:
vel remouente prohibēs: vt dicit in viij. phy.
Et ita nō mouent seipsa: sicut corpora viuē
tia. C Ad tertiū dicendū: qz aque viuē dicunt
que habēt continuum fluxū. Aque enim stan
tes que nō continuant ad principūz continue
fluens: dicunt mortue vt aque cisternarum et
lacunarū. Et hoc dicit per similitudinez. In
quantū enim videntur se mouere habent simi
litudinem vite. Sed tamē nō est in eis vera ra
tio vite: quia hūc motū nō habent a seipsis: sed
a causa generāte eas sicut accidit circa motum
aliozū grauiū et leuiū.

Secundus

C Vtrū vita sit quedā opatio.
Articulus. II.
Secundū sic pcedi
tur. Videretur q vita sit
quedā operatio. Nihil
enīz diuidit nisi per ea que
sunt sui generis. S. viuere di
uidit per opatiōes quas dā: vt
pz per pñz in. ij. lib. de anima:
qui distinguit viuere per quat
tuor. i. alimēto vti: sentire: mo
ueri secundū locū: et intelligere.
Ergo vita est operatio qdaz.
C Pretea. Vita actina dicit
alia esse a pñeplatina. Sed con
templatiui ab actinīs nō diuer
sificantur nisi fm operationes
qdam. Ergo vita est quedaz
opatio. C Preterea. Cogno
scere deū est operatio qdam.
Hec aūt ē vita: vt pz per illud
Jo. xviij. Hec est aūt vita eter
na: vt cognoscāt te solū verūz
deū. Ergo vita est opō. C S.
Hec est qd dicit pñs in. ij. de aia.
Viuerē viuētibz est eē.
C Rñdeo dñm: qz sicut ex di
ctis pz. i. tellus noster q. pprie
est cognoscitūz qd itatis rei: vt
ppriū obti accipit a sensu: cui
ppria oba sunt accētia extērio
ra. Et ide est q ex his que exte
rius appent de re deuenimus
ad cognoscēdā essentiā rei. Et qz
ficioiamus aliqd sicut cognosci
mus illd (vt ex supradictis pz.)
inde est q plerūqz a pprietati
bus extērioribz iponunt noia
ad signandas eēntias rez. Vñ
bz noia qñqz accipiunt pprie
p ipis essentijs rerūz ad quas
signandas principalr sunt ipo
sita: aliqñ aūt sumunt p pro
prietatibus a qbus iponuntur.
Et hoc min⁹ pprie. Sicut pz
q hoc nomē corpus impositū
est ad significandū qddam ge
nus substantiarum: ex eo q in
eis inueniuntur tres dimensio
nes. Et ideo aliquando poni
tur hoc nomen corpus ad si
gnificandas tres dimensiones

probataz: qua
si addēda fuis
set h pñcula. f. iiz.
i sua nālī dispo
sitiōe. Sed in
tēdit q ex illa
dñtia. f. qz gra
ua et leuia nō
mouēt se i sua
nālī dispositio
ne: viuētia aūt
sic. habetur q
illis non cōue
nit abso^o mo
ueri se: f. viuē
tibus tantū: p
pterea qz hinc
māifestatur q
motus illozūz
p se: spectat ad
accessūz ad p
sectionē natu
ralem: et pñter
spectat ad cōn
plemētū gnō
nis ipoz. Et qz
nihil gnāt se: f.
ab eo a quo ge
nerat cōpletur
suis gnāri. Jo
motus grauiū
et leuiū gnātū
attribuit. In
motu aūt viuē
tium māifeste
pz nihil horūz
inueniri. Et p
pterea sola vi
uētia seipsa mo
uēt: et hūc val
de nōndā mā
d motu grauiū
et leuiū: qñ
subtilissima et
clarissima ra
tio eoz motus
hinc habetur.
Articu. II.
Julius
clarus
est.
C In cōpe vna
pñfina quesi
to: vita pprie
est esse substantia
le: minus p
prie vō est ope
ratio: hec conclusio
fio: q ad vñā
qz pñez sūt pba
tur sic. Intel
lect⁹ noster ac
cipit a sensu. er
go ex his que
apparent exte
rius

Questionis

Articulus

XVIII.

Tertius

95

ritus de re co-
gnoscim⁹ essen-
tiam. ergo ple-
rūq; ex pprie-
tatib⁹ exte-
rioribus imponū-
tur nomia ad
significandas cō-
tias rerū: ergo
huiusmodi no-
mina quādoq;
accipiunt pro-
prie p ipis cō-
tias: et min⁹ p-
prie pro pprie-
tatibus a qui-
bus imponun-
tur: q̄ vite no-
men sumit p-
prie p suba cu-
ius nature con-
uenit mouere
se: et minus pro-
prie pro opera-
tione vitali: q̄
vivere proprie
nihil aliud est
q̄ eē in tali na-
tura: ergo vita
sig⁹ hoc ipsum.
ergo viuus nō
est predicatur
accidentale sed
substantiale: q̄
de primo ad vi-
tūm vita pro-
prie est eē sub-
stantiale: min⁹
pprie est opa-
tio. Prima p se
quētia: q̄ duo
clausa in conse-
quente. s. exte-
riora et gēdita:
ex duob⁹ in an-
cedēte clausis
s. intellectu et
sensu pbat⁹ p-
mū est: q̄ itel-
lectus ē cogno-
scitūus quidū
tatis rei. 2^a vo-
est: q̄ accētia
exteriora sunt
ppria sensus.
3^a pntia pbat⁹:
q̄ sicut cogno-
scimus sic no-
minamus. 3^a
declarat i hoc
nomie corpus
respectu sube-
tatis. 4^a
probat⁹: quia
vite nomen su-

secundum q̄ corpus ponitur
species quantitatis. Sic ergo
dōm est et de vita. Nam vite
nomen sumitur ex quodā ex-
teriori apparenti circa rez: qd
est mouere seipsum: nō tamen
est impositum hoc nomen ad
hoc significandū: sed ad signi-
ficandam subam cui conuenit
fm suam naturam mouere se-
ipsam: vel agere se quocunq;
modo ad operationem. Et se-
cundū hoc vivere nihil aliud
est q̄ esse in tali natura: et vita
significat hoc ipsum: sed in ab-
stracto. sicut h nōmē cursus si-
gnificat ipsum currere in abstra-
cto. Unde viuum non est p di-
catum accidentale: sed substan-
tiale. Quādoq; tñ vita sumit
minus pprie p operationibus
vite: a quibus nomē vite assu-
mitur: sicut dicit pbs. ix. et hic.
q̄ vivere principaliter est senti-
re vel intelligere. C Ad primū
ergo dōm: q̄ pbus ibi accipit
vivere pro operatione vite. Vel
dōm est melius q̄ sentire et in-
telligere et huiusmodi quādo-
q; sumitur pro quibusdā ope-
rationibus: quādoq; autem p
ipso esse sic operantium. Bici-
tur enī in. ix. et hy. q̄ vivere est
sentire vel intelligere. i. habere
naturam ad sentiendū: vel itel-
ligendū. Et hoc modo distin-
guir pbs vivere p illa. iij. Nam
in istis inferiorib⁹ quattuor sūt
genera viventium. Quorum
quedam habent naturam solū
ad vtendū alimentis. et ad p se-
quentia que sunt augmentum
et generatio. Quēdā vltimus
ad sentiendū: vt patz in aialib⁹
immobilibus sicut sūt ostrea.
Quēdā vero cu3 bis vltimus
ad mouendū se fm locū sicut
animalia perfecta: vt quadru-
pedia et volatilia et h. Quēdā
vero vltimus ad intelligendū
sicut homines. C Ad secundū
dōm: q̄ opera vite dicuntur.

quorū principia sunt in operan-
tibus vt seipsum inducant in ta-
les operationes. Cōtingit autē
aliquorū operū inesse homini-
bus nō solū principia naturalia:
(vt sunt potētie naturales: s. h
etiā quedā supaddita: vt sunt
habitus inclinātes ad quedā
operationū genera quasi p mo-
dum nature et facientes illas
operationes eē delectabiles. Et
ex hoc dicit quasi per quādā
similitudinē q̄ illa opatio que
est homini delectabilis: et ad
quā inclinā. et in qua cōuersa-
tur: et ordinat vitam suam ad
ipsam: dīr vita hominis. Unde
quidā dicunt agere vitā luxu-
riosam: quidā vitā honestam.
Et p hunc modū vita contem-
platia ab actia distinguitur.
Et per hūc etiā modū cogno-
scere deū dīr vita eterna. An
p3 solutio ad tertium.

Utrum deo conueniat vita.

Articulus. III.

Tertius sic procedi-

tur. Videt q̄ deo nō

conueniat vita. Vinere

enim dicunt aliqua fm q̄ mo-

uent seipsa: vt dictū est. Sed

deo nō cōpetit moueri. Ergo

neq; vivere. C Preterea. In

omnibus que viuūt est accipe-

re aliq̄d vinēdi principū. An

dicat in. ij. de anima: q̄ anima est

vinētis corporis causa et prin-

cipiū. Sed deus nō h3 aliq̄d

principiū. Ergo sibi nō cōpe-

tit vinere. C Preterea. Prin-

cipiū vite in reb⁹ vinētibus:

que apud nos sunt est anima ve-

getabilis: que non est nisi in re-

bus corporalibus. Ergo reb⁹

incorporalib⁹ non competit vi-

uere. C Sed ē est qd dicit in

psal. Cor meum et caro mea

exul. in de. vi.

C Rūdeo dōm: q̄ vita marie

pprie in deo est. C Ad cuius

evidentiā considerādum est q̄

cū vinere dicatur aliqua fm q̄

mitur ex exte-
rius apparete.
scilicet moue-
re se. 2^a p se
nota reliquit.
3^a pbat⁹: q̄ vi-
ta non differt a
vivere nisi pe-
nes modum si-
gnificandi. s. in
abstracto: et de-
clarat exēplo
cursus. 7^a est p
se nota. Et p-
bat⁹ nihilomī-
nus 2^a pars cō-
clusiōis autori-
tate. 9^a et bico.
Articu. III.

In ti-
tu-
lo:
cō-

ueniat: intelli-
gitur formalr.
naz virtualiter
deo vite perfe-
ctionem cōue-
nire i qōne 4^a
pbatum est.

C In cōpe vna
cōclusio respō-
dit q̄sito. U-
ta maxime p-
prie in deo est:
vbi anteq̄ pro-
betur: nota q̄
autoralis que-
rit: et aliud re-
spōdet. Querit
enim simplicē
questionē an
est de vita dei.

Respōdet autē
de eminentissi-
mo mō viuē-
di. fecit autē B:
qm deus viuē-
re ex supra di-
ctis satis cōsta-
bat cum decla-
ratum iam sit
ipsum esse itel-
lectualis natu-
re. Sed quōvi-
uat ex pprie
ostendū erat:
pbat⁹ q̄ sic: vi-
uere dīr aliq̄
in q̄m opant⁹ ex
seipsis nō q̄ ab
alijs mota. q̄
q̄to pfecti⁹ B
conuenit alicui:

ratio pfecti⁹ in
eo iuenit⁹ vita:
q̄ mouētia se q̄
ad finē formā
et executionē:
perfectius vi-
uunt q̄ mouē-
tia se q̄ ad for-
mam et execu-
tionē tñ: et bec
q̄ mouētia se
tñ quo ad exe-
cutionē: ergo
illud cuius na-
tura est ipsum
esse et intellige-
re: id qd natu-
raliter h3 non
determinatur
sibi ab alio: ob-
tinet summū
vite gradum: q̄
nō dīr maxime
est vita.

C Ad evidentiā
secunde conse-
quētie: q̄ com-
paratio intelli-
gi nō potest ni-
si gradus com-
paratorū osten-
datur: ista gra-
duat mouētia
se: et ex ipsa gra-
duatiōe neces-
sitate conse-
quentie osten-
dit: duo ergo
facit. pmo ostē-
dit ea ex quib⁹
graduatur vi-
uentia. secūdo
tres gradus vi-
uentium ordi-
nat. Tria autē
sunt ex quib⁹
mouētia se gra-
duantur. sc3 si-
nis for⁹ et exe-
cutio. Et ppre-
rea aliqua mo-
uent se ad exe-
cutionē tñ.

Aliqua ad exe-
cutionē et for-
mam: et bec per-
fectius mouēt
se. Aliq̄ ad exe-
cutionē et for-
mam et finem:
et bec perfectis-
sime. In pmo
ordie sunt plā-
te: vt patet ex
motu augmen-

operantur ex seipsis: et nō qua-
si ab alijs mota: quanto perfe-
ctius competit hoc alicui tan-
to perfectius in eo iuenitur vi-
ta. In mouentibus autem et
motis tria per ordinem inue-
niuntur. Nam primo finis mo-
uet agentē. Agens vero prin-
cipale est quod per suam for-
mam agit. Et hoc interdum
agit per aliquod instrumentū
quod nō agit ex virtute sue for-
me: sed ex virtute principalis
agentis. Cui instrumentū com-
petit sola executio actiōis. In-
ueniuntur igitur quedam que
mouent seipsa non habito re-
spectu ad formā vel finē que
inest eis a natura: sed solum
quantum ad executionem mo-
tus: sed forma per quā agunt
et finis propter quē agunt: de-
terminant eis a natura. Et hu-
iusmodi sunt plante: q̄ fm for-
mam inditam eis a natura mo-
uent seipsas fm augmentū et
decrementū. Quedam vero
vltius mouent seipsa non so-
lū habito respectu ad executio-
nem motus: sed etiam quāvis
ad formā que est principium
motus: quā per se acqrit. Et
huiusmodi sunt animalia: quorū
motus principū est forma nō
a natura indita: sed per sensū
accepta. Unde quāto pfectio-
rem sensū hnt: tāto perfecti⁹
mouēt seipsa. Nam ea que non
hnt nisi sensum tactus mouen-
tur solū ista seipsa motu dilata-
tiōis et pstrictiōis vt ostrea pa-
rum excedētia motum plante.
Que vō hnt virtutē sensitiuā
pfectā: nō solū ad cognoscēdū
coniuncta et tangentia: sed etiā
ad cognoscēdū distantia mo-
uent seipsa in remotionis motu
processu. Sed quāvis huius
animalia formā que est princi-
piū motus per sensum acci-
pian: nō tamē per seipsa presti-
tunt sibi finē sue operationis

vel sui motus: sed est eis indi-
tus a natura: cui⁹ instinctu ad
aliq̄d agēdū mouent⁹ p formā
sensu apprehēsam. An supra
alia animalia sunt illa que mouēt
seipsa: etiā habito respectu ad
finē quē sibi pstitunt. Quod
qdem nō fit nisi per rōnē et itel-
lectū cuius est cognoscere pro-
portionē finis et eius qd est ad
finem: et vnum ordinare in al-
terum. An perfectior modus
vivendi est eorum que habent
intellectū. Nec enim perfecti⁹
mouent seipsa. Et huius est si-
gnū: q̄ in vno et eodē homine
virtus intellectiua mouet po-
tentias sensitiuas: et potentie
sensitiue per suū imperiū mo-
uent organa: que exequuntur
motū. Sicut etiā in artibus vi-
demus: q̄ ars ad quam perti-
net vsus navis. s. ars gubernā-
toria precipit ei que iducit for-
mam navis: et bec precipit illi
que habet executionem tantū
in disponēdo māz. Sed quā-
vis intellectus noster ad aliqua
se agat: tñ aliqua sunt ei presti-
tuta a natura: sicut sunt prima
principia: circa que nō pōt ali-
ter se habere: et vltimus finis
quē nō potest nō velle. An h3
q̄tum ad aliq̄d moueat se: tñ
opz q̄ q̄tum ad aliqua ab alio
moueat. Illud igit cui⁹ sua na-
tura est ipz eius intelligere: et
cui id qd naturaliter habet nō
determinat⁹ ab alio: hoc ē qd
obtinēt summū gradum vite.

Tale autē est deus. An in deo
maxime est vita. Unde pbs in
ii. metaphy. ostēso q̄ deus sit
intelligens cōcludit: q̄ habeat
vitā perfectissimā et sempī-
ternā: quia intellectus eius est
pfectissimus et semper in actu.

C Ad primū ergo dicendū:
q̄ sicut dīr in. ix. metaphy. du-
plex est actio. Una que transit
in exteriorē materiā vt cale-
facere et secare. Alia que ma-

ti. In secundo
sunt animalia:
vt p3 ex eo q̄
principium mo-
tus eorū nō est
forma a nā in-
dita s3 per sen-
sum accepta: et
ratio latitudi-
nis in ipis ani-
malibus inue-
te. s. q̄ quanto
perfectius sen-
tiunt tāto pfe-
ctius mouēt se
ipsa: qd mani-
festat in diffe-
renti motione
animaliū per-
fectiorū et imp-
fectiorū. In 3°
sunt intellectū
habētia: quod
pbat⁹ q̄ solius
rationis ac in-
tellectus ē co-
gnoscere ppor-
tionem finis et
ei⁹ quod est ad
finem: vnumq;
in alterum or-
dinare: q̄ psti-
tuere sibi finē:
et declarā signū
eminētia h⁹ vi-
te: ex eo q̄ in
vno et eodē ho-
mine pars itel-
lectiua mouet
potētiās sensi-
tiuas: et pillas
corporalia or-
gana. Cōfirma-
tur exēplo: i
artificialibus.
Pro 3° at pna:
ponit ista in su-
premo viuē-
di gradu lati-
tudinē: et sic su-
mū iteo decla-
rat: Mouētū
q̄ se ad execu-
tionē formā et
finem. Alia mo-
uēt se q̄ ad que-
dā: qdā vō ab
alio sortiuntur.
Alia mouēt se
q̄ ad omnia. i. i.
ita q̄ nihil ab
alio hnt. In p3
ordine sūt itel-
lect⁹ creati. In
scdo vero de⁹

comparatio ē nō
exemplificatio in
p3a mā. i.

iz4.
407

Questionis

Articulus

4-25
276
283
ipe. Et pñm p.
batur in intel-
lectu nostro.
Quo ad intel-
lectum quidē:
qz pñtuta sūt
ei pñma pñci-
pia. Quo ad vo-
luntatez vo: qz
pñtutū est ei
vltimū finis;
quē nō pōt nō
velie. Letera
sunt nota: z cō-
firmat pñcessū
ex pñcessu Aris-
t. iz metaphy.
C Lica 2^m viue-
di gradum du-
biū occurrit:
quō vep sit: qz
anialia pñ se ipa
acqrāt formaz
q se mouet. sen-
sus. n. vt in 2°
dāta dñ: est po-
tētia passiva a
sensibili: z sen-
tire in pati pñ-
stet: qñ alia ad
hñdam formā
sensibile pure
passive concu-
runt. nō g acq-
rūt eā p se ipa.
C Ad hoc bre-
uiter vere ta-
mē: qz nō est h
locus pñpñ: hu-
ius mñe dñ: qz
lz ad habendā
formā sensibi-
lem in genere
entium seu me-
dio mō iter po-
tētia z actuz:
sēsus exterior
cōcurrat pure
passive. Ad ha-
bendā tñ eam
i genere cogno-
scibiliz: seu in
actu simpliciu:
ter: seu puro: sē-
sus ē exterior
pñcurrat non so-
luz passive sed
et active: z rō
est qz aia: vt in
2° de aia dñ est
cā effectiua il-
li alteratiōis i
qua pñstet sen-
tire seu z i idēz
redit illi alte-

net in agente vt intelligere sen-
tire z velle. Quarum bec est
differentia. Quia prima actio
non est perfectio agētis quod
mouet: s; ipius moti: scda autē
actio est perfectio agētis. Tñ
quia motus est actus mobilis
secunda actio in qñtū est actus
operantis dicit motus eius ex
hac similitudine: qz sicut mor est
actus mobilis ita huiusmodi
actio est actus agētis. licet mo-
tus sit actus imperfecti. i. existē-
tis in potentia. huiusmodi autē
actio est actus perfecti. i. existē-
tis in actu. vt dicit in. iij. de ani-
ma. Hoc igit modo quo intel-
ligere est motus id quod se in-
telligit dicit se mouere. Et per
hunc modū etiam Plato po-
suit qz deus mouet seipsūz nō
eo mō quo motus est act⁹ im-
perfecti. C Ad secundum di-
cendū: qz sicut deus est ipsum
suum esse z suum intelligere:
ita z suum viuere. Et propter
hoc sic viuit: qz nō hz viuendū
principiū. C Ad tertiū dñm:
qz vita in istis inferioribus reci-
pit in natura corruptibili: que
indiget z generatiōe ad conser-
uationē spēi: z alimēto ad con-
seruationē idividui. Et ppter
hoc in istis inferioribus nō in-
uenit vita sine anima vegeta-
bili. Sed hoc nō hz locū in re-
bus incorruptilibus.

C Arz omnia sint vita in deo.

Articulus. III.
Quartū sic procedi-
tur. Videt qz non oia
sint vita in deo. Dicit
tur eniz act. xviij. In ipso vini-
mo. z su. Sed non oia in deo
sunt motus. Ergo nō omnia
in ipso sunt vita. C Preterea.
Omnia sunt in deo sicut i pri-
mo exēplari. Sed exēplata de-
bent cōformari exēplari. Cuz
igit nō omnia viuāt in seipsis:
videt qz non omnia in deo sint
vita. C Preterea. Sicut dicit

Augu. in lib. de vera reli. suba-
vines est melior qualibz suba-
nō viuere. Si igit ea que in se-
ipsis nō viuunt in deo sunt vi-
ta: videt qz veri⁹ sint res in deo
qz in seipsis. Q dñ videt esse
falsūz: cū in seipsis sint in actu:
in deo nō in potētia. C Pre-
terea. Sicut sciūt a deo bo-
na z ea que sunt pñ aliquod
tēpus: ita mala: z ea que deus
pōt facere: sed nunqz sunt. Si
ergo omnia sunt vita i deo in-
quātū sunt scita ab ipso: videt
qz etiā mala que nūqz sūt: sunt
vita in deo: inquantū sunt sci-
ta ab eo. Quod videtur incon-
ueniens. C Sed cōtra est qd
dicitur Joā. primo. Quod fa-
ctum est in ipso vi. e. Sed oia
preter deum facta sunt. Ergo
omnia in deo sunt vita.

C Respondeo dicendū: qz (si-
cut dictum est) viuere dei est
eius intelligere. In deo autem
est idem intellectus: z quod in-
telligitur: z ipsum intelligere
eius. Ande qz quid est in deo
vt intellectum est ipsum viuere
vel vita eius. Ande cuz oia
que facta sunt a deo sint in ipso
vt intellecta: sequitur qz omnia
in ipso sunt ipsa vita diuina.
C Ad primū ergo dicendū:
qz creature in deo esse dicun-
tur dupliciter. Ano modo in-
quantum continentur z conser-
uantur virtute diuina: sicut di-
cimus ea ēē in nobis que sunt
i nostra potestate. Et sic crea-
ture dicuntur esse in deo etiāz
prout sunt in pñijs naturis.
Et hoc modo intelligendum
est verbum apostoli dicentis:
in ipso vi. mo. z sumus: quia
etiā nostrū viuere z nostrū
esse z nostrum moueri causa-
tur a deo. Alio modo dicun-
tur res esse in deo sicut in co-
gnoscente. Et sic sunt in deo
per proprias rationes: que nō
sunt aliud in deo ab essentia

rationis qz ē sen-
tire. Cōstat au-
tem qz sentire
nō ē pati a sen-
sibili: qñ etiāz
diaphanūz vi-
deret: s; ē pati
vitaliter a sen-
sibili: hoc autē
est sensum esse
actu ipsum sen-
sibile vt sic: vt
ex dictis in. q.
i. 4° patet. Igi-
tur animal ha-
bet formā sen-
sibile z ab alio
et facit eam in
se. Et ppter ea
optime i litta-
ra dicit: qz mo-
uet se qz ad for-
mam: z acquir-
rit eam per se-
ipsūz. Et hñ
notat vt scias di-
uersa z Aristot.
z san. Thō. di-
cta sane intelli-
gere.

Articu. III.
Itulū
clarus.

C In corpore vna
rñsua questio
to affir^{re}. Dia
i dñ sūt vita di-
uina: pñatur.
In deo idē est
intellectus in-
tellectus z in-
telligere. ergo
quicquid est i
deo vt intelle-
ctum est dei vi-
ta: ergo omnia
in deo: sunt vi-
ta diuina. pñma
pñsequētia pñ-
batur: quia vi-
uere dei est ei⁹
intelligere. se-
cunda vero: qz
omnia que fa-
cta sunt: in ipso
sunt vt intelle-
cta.

C Aduerte hic.
pñmo qz pñ-
cta vite ratio
nō saluatur ni-
si in reb⁹: que
quādoqz sūt:
vt in respōsio

XIX.

Primus

96

ne ad quartū
pñtebit. iō lra
qñ limitauit li-
omnia: ad oia
facta. i. que pñ
aliquod tēpus
facta sunt sūt
aut sicut. Ad-
uerte: qz vt ex
rñsione ad 4^m
pñ: bec propo-
sitiō hic posita
qz qd est in deo
vt ite^m: est vita
ei⁹: iterptāda ē
dñ intellecto pñ-
ad excludendū
mala: q sūt intel-
lecta p aliud. i.
p bona.

C In rñsioe ad
tertiū: si eleua-
re vis rñsionē
ac rñōe hñc ad
oia: noie mñe
intelligē: oē qd
se tēz ex pñma
terie. i. potētia.
Idea. n. dina i
B excedit plo-
nicā: qz ista ē i-
mālis tñ: illa
vo z mñe z po-
exps: act⁹ pur⁹
est. Et pñea ga-
briel dñ: rñ-
ne nō ē mñ: sed
po⁹: veri⁹ in se-
ipso est gabriel
qz in deo: s; lra
meminit mñe
tñ: qz de nō vi-
uētib⁹ arg^m lo-
qñ: qz stat mñ-
lia ēē: z mñse^m
ipeditmēti ha-
bere: ne sint ve-
rius ipsa i deo.

C In rñsioe ad
4^m. recolito qz
i ar^o 2° dñ ē:
qz viuere pñ-
fig⁹ ipm esse vi-
uētis qd ē pñ^m
opatiōis vital.
Adin⁹ pñ vo:
opōnē vitalez.
Et hñ autē seq⁹:
qz aliqd pñt vi-
ci viuere vt vi-
ta z. Uno⁹ qz
est ipsa opatiō
vital: z sic oia
quoz in deo ē
s; seu siliūdo

diuina. Ande res prout sic in
deo sunt: sunt essentia diuina.
Et qz eētia diuina est vita: nō
asit motus: inde est qz res hoc
modo loquēdi in deo nō sunt
motus: sed vita. C Ad scdm
dñm: qz exēplata opz pñforma-
ri exēplari pñ rñōez forme:
nō asit pñm modū essendi. Hñz
alteri⁹ modi esse hz forma qñ-
qz in exēplari z in exēplato.
Sicut forma domus in mēte
artificis hz ē imateriale z in-
telligibile: in domo autē que est
extra aiam: hz esse mñle z sen-
sibile. Tñ z rñōes rerū que in
seipsis nō viuunt in mēte diui-
na sunt vita: qz in mēte diuina
habēt esse diuinū. C Ad tertiū
dñm: qz si de ratiōe rerū natu-
raliū non esset materia: sed tan-
tū forma: omnib⁹ modis: ve-
riori mō eēnt res nāles in men-
te diuina per suas ideas qz in se-
ipsis. Propter qd z Plato
posuit qz hñ separatus erat ve-
rus homo: homo asit materia
lis est homo per participatio-
nem. Sed qz de ratiōe rerū
naturaliū est mñ⁹. dicendū qz
res naturales veri⁹ esse habēt
simpli in mēte diuina qz in se-
ipsis: qz in mēte diuina habēt
esse increati. in seipsis asit esse
creati: sed esse hoc vtpote ho-
mo vel equus verius habēt in
ppria nā qz in mēte diuina: qz
ad veritatez hominis pertinet
esse materiale: qd nō habēt in
mente diuina. Sicut domus
nobilis esse hz in mente artifi-
cis qz in materia: sed tamē ve-
rius dicitur domus que est in
materia qz que est in mēte: qz
hec est domus in actu: illa asit
domus in potētia. C Ad qñtū
dicendū: qz lz mala sunt in dei
sciētia: inquantū sub dei scien-
tia comprehenduntur: nō ta-
men sunt in deo sicut creata a
deo vel cōseruata ab ipso: ne-
qz sicut habentia rationem in

deo. Cognoscuntur eni a deo
per rationes bonoz. Ande
non potest dici qz mala sint vi-
ta in deo. Ea vero que pñ nul-
lum tempus sunt possunt dici
ēē vita in deo pñm qz viuere no-
minat intelligere tantūz. in qz
tum intelliguntur a deo: non
asit pñm qz viuere ipoztat prin-
cipium operationis.

C Be voluntate dei. Qd. XIX.

Qst cōsideratio-
nem eozū que ad
diuinam sciētiā
pertinent confide-
randūz est de his
que pertinent ad
voluntatem diuināz: vt sit pri-
ma cōsideratio de ipsa dei vo-
luntate. Secunda de his que
ad voluntatem absolute perti-
nent. Tertia de his que ad in-
tellectum in ordine ad volun-
tatem pertinet. C Circa ipsāz
autem voluntatez queruntur
duodecim. Primo. vtrum in
deo sit voluntas. Scdo. vtrū
de⁹ velit alia a se. Tercio. vtrū
quicquid deus vult ex necessi-
tate velit. Quarto. vtrum vo-
luntas dei sit causa rez. Quin-
to. vtrū voluntatis diuine sit
assignare aliquā causam. Sex-
to. vtrū voluntas diuina sem-
per impleat. Septimo. vtrū vo-
luntas dei sit mutabilis. Octa-
uo. vtrum voluntas dei neces-
sitatez rebus volitis imponat.
Nono. vtrum in deo sit volū-
tas malozum. Decimo. vtrūz
deus habeat liberū arbitriū.
Undecimo. vtrum sit distin-
guenda in deo volūtas signi.
Duodecimo. vtrum conne-
nienter circa diuināz volunta-
tem ponant quinqz signa.

C Vtrum in deo sit voluntas.

C Articulus. I.

Primū sic proce-
ditur. Videtur qz in
deo nō sit voluntas.
Q bñ. n. volūtas est

viuit i ipso: qz
sunt ei⁹ intelli-
re. z: qz ē pñ^m
vitalis opatiō
nis: z sola bo-
na qz qñqz sūt
viuunt in deo:
qñ sola bec in
deo mouent se
ipa ad ēē extra
deūz. sunt. n. in
deo velut crea-
trices essentie.
Reliqz aut fa-
ctibilia non vi-
uūt hñ mō: qñ
nūqz mouēt se
ad hñ qz sint i se
ipsis: z intēdit
lra in calce bu-
ius rñsiois qd
clari⁹ expñsum
fuerat in. q. de
ve. q. 4. articu.
vltimo.
Qd. XIX.
Articulus. I.
N
tñ: vo-
lun-
tas
sumi⁹ z. pñ pro
actu volēdi. z^o
pñnci⁹ seu po-
clititua actus
volēdi: necre-
fert in pñpñ: qz
qz modo acci-
piat: quia vbi
vñm: ibi reli-
quū: z ē.
C In corpore
tria. pñponit
pñsua questio
to cum suo me-
dio. z: pñbat:
mediū: mñse-
stat ius ei⁹: de-
duciturqz: qz
ad pñm partē.
3° ide pñatur
quo ad 2^m par-
tem in calce.
C Quo ad pri-
mū clusio est. In
deo est volun-
tas sic qz suum
velle est suum
esse. Mediu
aut est: volun-
tas sequit intel-
lectum. in deo
aut est intel-
lectus. g.

Adverte h' duo. p' q' l' z' s' nis pars nō expse ponat in lra s' cludat tñ in calce. Implicite tñ ppo^m intelligit in ly sic quū pponit volūtate eē in deo sicut inte^m. z' q' q' mediū est p'pū subm volūtatis. Intellectuū. n. est p' se pmo volūtū. Idē erit p'bare q' inte^m segt volūtatis: z' p'bare a p'ori volūtate esse: z' qd est volūtatis: z' ppter qd est volūtatis: q'uis volūtate eē in cōspōne non egeat: q' expi mur eā eē in o bis. Et p'pote rea valde no tādā sunt que sequunt' v'pote arduū arca nūz idicatura.

Quo ad scōz pcedit sic. Intellectus intel ligēs actu est p' suā formā intel ligibile: sic res nālis est p' suā formā. g' nā intel lectual' bo nū app'heūz p' formā intelli gibile: quū nō h'z q'rit: quū h'z q'escit in illo: g' in q'libet h'nte inte^m: est volū tas: g' i deo est volūtatis. p'ma p'ntia p'bat: ex vi p'portionalis silitudinis iter formā nālez z' intelligibilem in ante assum pte: q'z quelibz res nālis h'z h' duo. p'muz est: habitudo talis

ad formā seu pfectionē nālem vt in hita gescat: in nō ha bitā vō iclinez. z' est q' talis habitudo in carētib' cog ni tōe: vocat' appetit' nālis. z' vō p'bat ex eadē radice: ou pliciter. p' q' vtrūq' illoz spectat ad volūtate. z' ex p'por tionalit' q' ex eadē cā: in quolibet h'nte sensum est appetit' aialis. z' aut p'ntia p'bat: q'z in deo est intellectus.

Circa p'mā p'ntiā dubiū est: q' expse declarat p'portio nālis silitudo a for' itell'it: ad bonū app'heūm p' illā. Exige bat. n. p'cessus iste: vt illatū esset: g' nā intellectualis ita se h'z ad formā itell'it. q' in hita gescit z' in nō hitaz iclina tur: q' for' itelligibilis est sicut for' nālis. Et tñ in lra de clinatū est ad bonū app'heūm p' formāz itelligibile. Malus g' videt' h' p'cessus: v'pote sine fundamento. Et auget dubitatio: q'z forma itelligibilis est intus: bonuz vō app'heūm est for' vt p'z. 6. metaphy.

Circa z' q' p'ntiā: dubiū est: q' ex tali p'cessu: nihil h' nūq' in nā intellectuali est appetit' for' inte^m: vel ē rei

finis z' bonum. S'z dei nō est assignare aliquē finem. Ergo volūtatis nō est in deo. **P**reterea. Volūtatis est appetitus qdam. Appetitus aut' cum sit rei non habite impfectionem designat que deo non cōpetit. Ergo volūtatis non est in deo. **P**reterea. Secūduz p'm in. iij. de ania: volūtatis est mo uēs motuz. Sed deus est pri mum mouēs immobile vt p' bat. viij. phy. Ergo in deo nō est voluntas. **S**ed ē est qd dicit apl's i Ro. xij. At p'betis que sit voluntas dei.

Respondeo dicēduz: in deo volūtatem esse sicut z' in eo est intellectus. Voluntas enīz intel lectuz psequitur. Sicut. n. res naturalis habz esse in actu per suam formā: ita intel lectus itelligēs actu per suā for mām itelligibiles. Quelibet aut' res ad suā formā natura les hanc habet habitudinem vt quando non habz ipām tē dat in eaz: z' quādo habz ipāz quiescat in ea. Et idem est de qualibet pfectione naturali qd est bonū nature. Et hec habi tudo ad bonum in rebus carē

app'heū: s'z nō hētur ex h' q' ille appetit' sit act' elicito: qd tñ p'badū erat: p'batio sigdē illi' p'ne. s'z q' istud appe tere spectat ad volūtate: p'supponit volūtate quā q'rim'. **A**d euidētiā h'oz: p'notāda est d'ia inter appetitū nāle z' aiale: put diuidit in rōnale z' sensitū z' d'nt nāqz p' q'z aialis ē spā

tibus cognitiōe vocat' appeti tus naturalis. An z' natura intellectualis ad bonum app' hēsum per formā itelligibile silem habitudinē h'z: vt. s. cuz h'z ipm gescat in illo: cuz vero nō h'z querat ipm. Et vtrūqz p'inet ad voluntatem. Ande in quolibet h'nte intellectu est volūtatis: sicut i quolibet h'nte sensu est appetit' aialis. Et sic opz in deo esse volūtatem: cū sit in eo intellect'. Et sicut inū itelligere est suum eē: ita suū velle. **A**d p'mū ergo dōz q'z nihil aliud a deo sit finis dei: tñ ipemet est finis respē oium que ab eo sūt: z' hoc p' suā essentia: cū per suāz essen tiam sit bonus: vt supra osten sum est. Finis enī h'z rōnem boni. **A**d secūduz dōm. q' voluntas i nobis p'inet ad appetitū ptez. Quēz ab ap petēdo nomiet: nō tñ hūc solū h'z actum vt appetat que non h'z: sed etiam vt amet qd h'z z' delectet in illo. Et quantū ad h' volūtatis in deo ponit. Que seipz h'z bonuz qd est ei' obie ctum: cum sit idifferens ab eo secūduz eēntiā. vt dictū est.

uet iquātū app'heūz a se ipso appetēte: nō ab alio. Ex his aut p'z: qd mō intēdimus. s' q' q'gd appetit': nō quate nus app'heūm nāli appetitū appetit'. Quicqd aut ap petit' q' app'heūm: elicitū actu appetitus sensitū aut intellectu appetit'. Un app'heūm ipsa dupl' pōt ap peti. p' nāli appetitū: z' sic ab ite^m appetit': iquātū ite^m nā liter iclinat in hāc pfectionē suā q' est app'heūdere res. z' rōnali appe^m: z' sic a volūtate appetit' vt app'heū: vt p'z. Cū cōsiderādo q' excellum ac optimū sit videre deū aut itelligere nās corpoz celestū z' optamus illā hēre co gnitionē z' gauderem' si illā hērem'. hos. n. act' volūtati: nō nāc opa eē expimur in nobis ipis. Vētur aut ex hac vitate maise: q' appetere actu elicitū segt app'heūsiōe sic appetere nāli segt nāz aliqū ē impfectissimā: puta mām p'mā. Et si d'p'lat' fueris: q' cogscere est cogscētez eē actu cognitū: z' q' q' oē eē est fm aliqz formā: q' h' eē: qd sig: cogscere: est fm formā cogscibiles actu in genere

cognoscibili. Videbis duo. p'mo: q' formam itelligibiles cōstituere itellm in actu: cōstituere ipm in eē rez appe beniam vt sic. Et p'nter in p'cessu lre a forma itelligibili ad rē app'heūz: in p'ntia: nullū fuit vitiū: nulla obligtas. s'z artificiosa exp'sio: q' de for' itelligi^m loq'bat: nō in g'ne entū s'z in g'ne itelligibilis: non qualicūqz: sed inq'itū cōstituit itellm eē ipmz cognitū appe hēsiū. z' q' q' oē eē segt ap petitus: z' p'por tionalit' q'le esse talis appetit'. Merito: quia duo tñ sūt gnā eēndi: p'mū fm q' res est aliqd fm nāle eē. z' vō fm q' res ē aliqd app'heū sibilis: o'z dupli cē appetitū po nere: z' p'portio nāl: vt. s. q' p' mū genus cēn di cōstitit in eē p' modū actus p'mi. z' aut cō sit in eē p' actū scōz: q' app' heūdere. Jo ap petere appeti tu sequēte esse nāle nō ē actus scōz s'z inclina tō: vt dēū est. Appetere vero appetitū sequē te eē qd i cog ni tōe cōstitit: est actus scōz: eli cit' a v'ute ap petitiua p'nte nām: inq'itū app'heūsiua est. Et h' est v' fundamētū in lra assumptū: hec est p'portionalis silitudo forme nālis z' itelligibilis. Un maise itecepit: ex h' q' sic for' nālis cōstituit ens: ita for' itelligibilis cōstituit cogno scēs. i. ens tali mō: vt hic z' ex p'cedētib' p'z. Ac p' h'z solu tio ad vtrūqz dubiūz. Neqz. n. p'batio z' p'ne: p'supponit vō^m. sed cōclūo ex p'ntia q' tēdere in app'heūz nō habi tū z' gescere in habitu in nā itelluali: vt sic iunt: qd est eē act' elicito: optime illatū est. g' volūtatis ibi ē: q' act' bi ad volūtate spectat: vt experientia testat: z' rō p'vincit.

Ad tertūz dōm: q' volūtatis cuius obz principale est bonū qd est extra volūtatez: o'z q' sit mora ab aliquo. Sed obiectū diuine voluntatis est bonitas sua: que est eius eēntia. Ande cū voluntas dei sit eius essen tia: non mouet ab alio a se: sed a se tñ: eo mō loquēdi. quo in telligere z' velle dicitur mor'. Et h'z hoc plato dixit q' p'mū mouēs mouet seipsum.

Atrum deus velit alia a se. Articulus. II.

Videbis q' de' non velit alia a se. Velle enim diuinū est eius esse. Sed deus non est aliud a se. Ergo non vult aliud a se. **P**reterea. Volūtūz mouet volētem. sic appetibile appeti tūz: vt d' in. iij. de ania. Si igit' deus velit aliqd aliud a se mo uebit eius voluntas ab aliquo alio: qd est ipossibile. **P**re terea. Quicūqz volūtati sufficit aliqd volūtū nihil querit extra illud. Sed deo sufficit sua bo nitas: z' voluntas eius ex ea sa

tis. **A**d p'mū dōm: q' de' non velit alia a se. Velle enim diuinū est eius esse. Sed deus non est aliud a se. Ergo non vult aliud a se. **P**reterea. Volūtūz mouet volētem. sic appetibile appeti tūz: vt d' in. iij. de ania. Si igit' deus velit aliqd aliud a se mo uebit eius voluntas ab aliquo alio: qd est ipossibile. **P**re terea. Quicūqz volūtati sufficit aliqd volūtū nihil querit extra illud. Sed deo sufficit sua bo nitas: z' voluntas eius ex ea sa

Atrum deus velit alia a se. Articulus. II.

Iulus clarus.

In corpe articuli duo. p' rñdet q'sito: q' sic ē. z' oñdit q'io est: in calce: ibi: sed se vt finem. **Q**uo ad p'mū cōclūo rñsiua est. De' vult se z' alia. p'bat. Res nāles inq'itūz p'fecte sunt nāliter incli

nantur ad cōmunicādum suū bonuz alijs. ergo ad rōnez volūtatis p'inet: vt bonuz qd q's habz alijs cōmunicet. ergo hoc p'cipue p'inet ad volūtatez diuinā. g' deus vult se z' alia. Anis declarat' z' p'bat. Declarat' qdēz distinguē do duplicē inclinationē nāe. s' ad bonū propriū z' alioz.

Ergo deus nō vult ali quid aliud a se. **P**reterea. Actus voluntatis multiplicat fm volūta. Si igit' deus velit se z' alia a se: sequit' q' actus vo lūtatis ei' sit multiplex: z' p' p'ns eius eē: qd est eius velle. Hoc aut' est impossibile. Non ergo vult alia a se. **S**ed cōtra est q' apl's dicit. i. thesa. iij. Hec ē volūtatis dei: scificatio v'ia.

Respondeo dicēduz: q' de' nō solum se vult: sed etiaz alia a se: qd apparet a simili prius introducto. Res enī nālis nō solum habz nālem inclinatio nem respectu proprij boni: vt acgrat ipsum cum nō habz: vt vt gescat in illo cum habz: sed etiam vt p'prium bonuz in alia diffundat: fm q' possibile est. Ande videmus: q' omne agēs inq'itūm est actus: z' p'fectus: fa cit sibi simile. Ande z' hoc p'ri net ad rōnem volūtatis: vt bo num qd quis habz alijs cōmu nicet: fm q' pole est. Et hoc p'ecipue p'inet ad volūtatem diuinā: a qua per quāda z' si militudinem deriuat' ois per

p'ntia qdem q'it ex quo inclinatio nature inq'itūz p'fecta tēdit in bonū alteri'. Sate dū est q' iclinatio app'heūsiua tēdat ēt in bonū alteri'. Secūda quoqz: q' si hoc inuenit' in aliqua volūtate p'ecipue in diuinā: v'pote p'fectissima: z' que magis facit sibi simile: q'z quecūqz alia volūtatis: z' quodcūqz agens perfectum: q'it ab ea omnis deriuat' perfectio. In hoc aut' processu sic fundato: latet hec p'positio falsa. s. deus velle alia est p'fectio qdā sue vo lūtatis. ergo processus malus. q' enī ista p'positio in hoc claudat' processu: p'z. q' si inclinatio in bonuz alterius: p'fectio nō supponeret: nō valeret processus. ergo ponēda est in volūtate: z' ergo in diuinā. p'sertim q' oia que deo z' creaturis cōia sunt: vt volūtatis z' intellectus z' c. ad ipm oi impfectione sublata transferri itelligimus: quo ad id qd p'fectionis est. Q' aut' illa p'pō sit falsa: p'z. q' si deus nul lum aliud a se veller: eēteque perfectus sicut modo est. Velle igit' alia nullam ei perfectionem addit.

Ad hoc potest dupl' responderi: iuxta duos sensus quib' pot' itelligi deū velle alia. p'mo velle actuali alia esse. Scōdo velle potentiali alia. i. esse volūtū alioz: n

Questionis

siue velit alia siue nō. Et si quidem intelligat conclusio ista scōdo modo. nulla est ambiguitas. qm̄ esse volūtū alioz est perfectio in deo: sicut esse factū alioz est perfectio nature. Nec potuit deus nō eē volūtū alioz quā tuis potuit nō velle alia. Si vero intelligat cōclusio etiā pmo modo: dif-

ficile est solue-
re. dicēdum ta-
mē mibi vide-
tur: qd de volū-
tate in cōmuni
loquēdo: nra
est optima: qm̄
ad perfectionē
actus volūta-
tis spectat amor
amicitię: et libe-
ralitas et. qui
bus alioz bo-
na volumus:
deesse enīz bu-
iismodi. perfe-
ctio actibus vo-
luntatis: in cu-
ius signis cha-
ritas volūta-
tis infundit. gra-
tia enīz nō mu-
tat naturā sub-
iecti sed pficit
illū per modū
ipsius. De volū-
tate autē diui-
na loquēdo. cō-
sequētia bona
est. Sed ppor-
tionalitas val-
de ponderāda:
si inclinatio in
bonum aliorū
est pfectio nāe
per modū nāe.
cōsequēs est qd
inclinari in bo-
num alioz erit

perfectio volūtatis p modū volūtatis. i. volūtaria. Et si
inclinari in bonū alioz p modū volūtatis: est pfectio vo-
luntatis. Et inclinari in bonū alioz per modum volūtatis
diuine: erit pfectio volūtatis diuine. sed quā dicit. p mo-
dū volūtatis diuine: duas limitationes addis pfectiōi. Al-
tera est: qd est volūtaria. Altera est qd oīno libera: ac ide-
pendēs: vtpote pme volūtatis nāe pformis. Lōcedere at
qd deū velle alia est pfectio volūtaria et oīno libera: nullū
incōueniēs est. Neqz enīz ex h̄ legē: qd deo potuit deesse
aliqua perfectio. i. velle alia. s̄ qd potuit deesse aliqua p-
fectio volūtaria ac oīno libera. Decenim est cōditio di-
minuēs rōnē pfectionis: respectu ei⁹ in quo est: qm̄ signi-
ficat suū oppositū nō esse impfectionem.

Circa eādē deductionē imo verba lre dubiū occurrit:
qm̄ et ex hoc pcessu seg videt: qd deus nō solū velit alia: s̄
qd velit oīa que velle pōt. Et hoc in lra exprimitur dūz dī:
qd ad diuinam spectat volūtatem: vt bonū alys cōmuni-
cet s̄m qd pōt est: hoc autem est falsū: qm̄ multa posset
deus velle que nō vult vt p̄.

Ad hoc breuiter dī: qd cū deum velle alia vt in sequēti

ang callet. in hoc pōt de no
frisse affectu mentem q. tho. nō n. est
mēs illius q. velle deus oē possibile. i. velle
mūdo i. velle q. nō vult nō possibile. i. qd
res assequat. dicitur bonitatem nō ut in se
Articulus

articulo patebit: sit oīno libez: nec vllā hēat cām: nō pōt
nisi post factū aut ex reuelatōe cognosci: qd de vult alia.
et p̄ter qd vult bec vel illa. Nec ad h̄ ostendū fact⁹ est
lre hui⁹ pcessus. Sed ad ostendū qd velle alia ad perfe-
ctionē: volūtarias tñ. volūtatis diuine spectat: oīa aut v̄

nisi sanitatem: et hoc solū est
quod mouet eius volūtatem.
Secus autem est in eo qui su-
mit portionē dulces: quā nō so-
lum propter sanitatem: sed et
propter se aliquis velle potest.
Unde cūz deus alia a se nō ve-
lit: nisi ppter finem: qui est sua
bonitas: vt dictum est: nō se-
quit qd aliqd aliud moueat vo-
lūtatem eius: nisi bonitas sua.
Et sic sicut alia a se intelligit: i-
telligendo essentiam suam: ita
alia a se vult: volendo bonita-
tem suam. Ad tertium dicē-
dum: qd ex hoc qd volūtati diui-
ne sufficit sua bonitas: non se-
quitur qd nihil aliud velit: sed
qd nihil aliud vult nisi ratione
sue bonitatis: sicut etiam intel-
lectus diuinus: licz sit perfe-
ctus ex hoc ipso: qd essentiam
diuinam cognoscit: tamen in
ea cognoscit alia. Ad quar-
tum dicendum: qd sicut intelli-
gere diuinum est vnum: quia
multa nō videt: nisi in vno: ita
velle diuinū est vnum et sim-
plex: qd multa non vult: nisi p
vnu: qd est bonitas sua.

bonitatem etiam alia ipsam participare. Experimur si-
quidem in nobis: qd quūz nos ipsos perfecte amamus nō
solum volumus nos esse viuere et. sed etiā volumus no-
bis qd nos decet: et ex hoc volumus benefici esse: nō prin-
cipaliter: vt alys bona velimus: sed qd volumus qd nos
deceat sequi alioz bonum. Cum autē deceat diuinam bo-
nitatem participari. deus alys vult bona qd decet se seu
bonitates suā: et sequēter se vult vt finē: et alia a se vt ad
finē: qd p̄ se modo dicto. Nec hoc est minuere liberali-
tatem aut amorē dei erga nos adeo cōmendatū: s̄ ē apire
qd in se amabilitatis sit diuina bonitas: ostendēz crea-
turā nō eē talis modi amabilitatis capax. Nihil enīz mi-
nus h̄z: qd eo quo nō p̄t mō amari: a deo nō amat: gnimo
amor liberalissim⁹ verus nos manifestat: quū v̄ qd di-
uinā bonitatem sic p̄cipari dicit: qd op⁹ nō deceat sic de-
cet qd nihil sibi sed nob tñ cōfert. hinc. n. p̄ qd deus vel-
le libere hanc decetiam est nūmerū eligere bonū: qd est
velle sic suam bonitatem vt etiam nos simus. poterat enī
absqz vllō damno suo velle etiam sic eam: qd nihil eam
participaret. vt in sequenti patet articulo.

quedā: bec vel
illa: velle: hinc
nō h̄ nec h̄ri
pōt: qm̄ cū bec
cludat perfe-
ctio volūtaria:
et diuina volū-
tas sibi ipsi sit
lex et ratio: nō
h̄ alūd rōnē:
bilit dicit hic p̄:
qd qd in lra dī:
qd. ad eaz spe-
ctat alia velle
s̄m qd pōt est:
sumendo possi-
bile a potentia
ordinata: et nō
a potētia sim-
pliciter. Nam
hoc tantūdem
est: ac si diceret-
ur: s̄m qd ipsa
diuina volū-
tas vult.

Quo ad scōz
distinguit dū-
plex mod⁹ quo
aliquid est vo-
lūtū. i. vt finis
et vt ad finem:
et dicit qd deus
vult se vt finē.
alia vt ad finē.
Et pbatur seu
manifestatur
quomōdū vtrūqz
horum sit quū
dicit: in quātū
cōcedet diuinā

XIX.

Articulus. III.

Itulus in corpore declaratur.

In corpore duo. pmo declarat ly nēcio in titu-
lo positi: quot modis sumit. et distinguit in ne-
cessariū absolute et ex suppone: vt clare p̄. 2:

ponit cōclusio
nra q̄sito. i.
ds nēcitāte ab-
solute vult ali-
qd: nō oīa: nisi
ex suppositione.
Dec p̄ h̄z tres
ptes. et pmo p̄
bas quo ad pri-
mā sic. Volū-
tas sic et libet
pō nēciā h̄z
habitudinē ad
p̄p̄iū et p̄nci-
pale eius obm.
g deus ex neces-
sitate vult bo-
nitatē suā eē. g
de vult nēcio
aliquid. Aliis p̄
bas dupl. i. in-
ductiōe et rōnē:
inductio fit in
volūtate nra: et
i. v̄sū. Rō affer-
tur: qd de rōnē
pōt est vt in illō
scz p̄p̄iū et p̄m
obz tēdat. nra
at pbat. qd bo-
nitas diuina ē
p̄p̄iū et adeqz
tū obm volū-
tatis diuine. De
inde pbat quo
ad scōz prem
sic. Ea q̄ sit ad
finē nō ex nēci-
tate volum⁹ vo-
lētēs finē: nisi
sint talia sine
qb⁹ finis eē nō
pōt. Sed alia
a se vult de in-
quātū ordinat⁹
ad diuinā boni-
tatē vt finem: et
sine eis pōt di-
uina bonitas eē.
galia a se deus
nō ex nēcitāte
vult. non g oīa
ex nēci⁹ abso-
lutavult. Ma-
ior pbat mani-
festaturqz idu-
ctiue in tribus
exēplis: qz p̄
duo spectat ad exceptionē: et 3: directe ad piacentē. Mi-
nor vō pbat qz bonitas dei ex se sola sic est pfecta qd ex

Articulus. III.
Tertius sic pcedit.
Videt qd quicquid de-
vult ex necessitate ve-
lit. Omne enim eter-
num est necessariū. Sed quicquid
deus vult ab eterno vult. alis.
voluntas eius esset mutabilis.
Ergo quicquid vult ex neces-
sitate vult. Preterea. Deus
vult alia a se in quibz vult boni-
tatē suā. Sed de⁹ bonitatē suā
ex necessitate vult. Ergo alia a
se ex necessitate vult. Pre-
terea. Quicquid est deo nāle est
necessariū: qd deus est p se ne-
cesse eē et principii oīs neces-
sariis. vt supra ostēdū est. h̄ nā-
le est ei velle quicquid vult. qd in
deo nihil pōt esse p̄ter nām. vt
dicit in. v. meta. Ergo quicquid
vult ex nēcitāte vult. Pre-
terea. Non necesse eē et possi-
bile non esse egpollent. Si igit
non necesse est deū velle aliqd
eoz que vult possibile est etiaz
eum nō velle illud. Et possibi-
le est eum velle illud qd vult.
Ergo volūtas diuina est cōtin-
gens ad vtrūlibet. Et sic imp-
fecta: qd omne p̄tingēs est im-
perfectū et mutabile. Pre-
terea. Ab eo qd est ad vtrūlibz
non sequit aliqua actio nisi ab
aliquo alio inclinet ad vnum.
vt dicit Cōmē. in. ij. p̄physi. Si
ergo volūtas dei in aliquibus se
habz ad vtrūlibet: sequit qd ab
aliquo alio determinet ad effe-
ctum. Et sic habet aliquā cām
priorem. Preterea. Quic-
quid deus scit ex necessitate scit.
Sed sicut scia diuina est eius

centia: ita volūtas diuina. Er-
go quicquid deus vult ex neces-
sitate vult. Sed cōtra est qd
dicit apo. ephe. i. Qui operat
oīa s̄m p̄siliū voluntatis sue.
Nō autem operamur ex cōsi-
lio voluntatis nō ex necessita-
te volum⁹. Nō ergo quicquid de-
vult ex necessitate vult.
Respondeo dōm: qd necessa-
rium dī aliqd dupl. i. absolu-
te et ex suppositione. Necessa-
rium absolute iudicat aliqd ex
habitudine terminoz. vtpote
qd predicatū est in diffōne sub-
iecti: sicut necessarium est bo-
minem esse aīal: vel qd subum
est de rōnē predicatū: sicut hoc
est necessarium numez esse pa-
rem vel imparem. Sic autem
nō est necessarium sor. sedere.
Unde nō est necessarium abso-
lute: sed pōt dici necessarium ex
suppositione. Supposito enīz
qd sedeat necesse est eum sede-
re dum seder. Circa diuinā
igit volūta hoc cōsiderandum
est: qd aliqd deum velle est ne-
cessarium absolute: non tamē
hoc est verūz de oībus q vult.
Volūtas enim diuina necessa-
riam habitudinē habz ad bo-
nitatem suam: que est propriū
eius obiectum. Unde bonita-
tes suā esse deus ex necessitate
vult: sicut et volūtas nostra ex
necessitate vult beatitudinē.
Sic et quilibz alia potētia ne-
cessariam habitudinē habet
ad p̄p̄iū et principale obm: vt
visus ad colorem: qd de sui rō-
ne est vt in illud tēdat. Alia aut
a se deus vult in quātū ordi-
nant ad suam bonitatem: vt in

Tertius

98

alys nihil ei pfectionis accrescit. Demum pbat cōclusio
quo ad 3: p̄te sic. Volūtas dei nō pōt mutari. g supposi-
to qd velit nō pōt nō velle. g nēcitāte supponis vult alia a
se: qd erat pbatuz. et sic pbata est tota cōclusio pposita.
Circa pbōnē p̄me p̄tis p̄tis aduerte: qd illa maria. oīs

po⁹ h̄z habitū
dinē nēciāz ad
p̄p̄iū obm: nō
intellr quo ad
exercitiū act⁹
s̄ qd ad specifi-
cationē ei⁹. i. n̄
sonat: qd oīs po-
tētia nēcio ex-
erceat circa obz:
cūz expiamur
potētiā qm̄z
ociosā eē. S̄z
qd si exerceat
qd circa p̄p̄iū
obm exerceat.
hoc enī idē est
ac si diceret qd
exercitiū act⁹
nēciāz h̄z habi-
tudinē ad p̄p̄iū
po⁹ obz: s̄
at est qd p illā
maximā tēdē
et optime ppo-
sito deseruit: in
quo nō querit
de exercitiū a-
ctus sed de spe-
cificatione ex-
erciti act⁹. Nō
enim est q̄sitiū
an deus velit.
sed an quicquid
vult nēcio ve-
lit. Vbi mani-
feste p̄z: qd de
exerctio actu in-
sinuato i. ly. qd
quid vult speci-
ficationē q̄rit.
an. i. necessariā
aut nō necessa-
riam habitudi-
nez ad volūtū
beat. Deverita-
te autē induc-
tionis: quo ad
vtrūqz iducto-
rū nō est p̄tis
speculationis:
an. i. visus sic se
hēat ad colōrē:
et voluntas nra
ad beatitudinē:
nihil enī ad p̄-
positū s̄ refert
qm̄ si sicut non se

h̄nt ad ista: h̄nt se tñ sic ad p̄p̄ia obta quecūqz sunt illa.
Exempla enim ponimus vt discētes intelligant.

407.
416.
55.
113.
T n z

Circa probationem scilicet partis dubii occurrit: scilicet quod non videtur quod nihil perfectionis accretat digne bonitati ex aliorum voluntate. Nam in articulo precedente: et in primo et secundo: capitulo 76. expressius habetur: quod ex hoc quod deus vult suam perfectionem vult aliam. Igitur ex voluntate aliorum potest perficere eam voluntatem centiam

finem. Ea autem que sunt ad finem non ex necessitate volumus volentes finem: nisi sint talia sine quibus finis esse non potest: sic volumus cibum volentes preservationem vite: et namque volentes transire ad aliam finem. Et sic autem ex necessitate volumus ea sine quibus finis esse potest: sic equum ad ambulandum: quod sine hoc possumus ire. et eadem ratio est in alijs. Tunc cum bonitas dei sit perfecta et esse possit sine alijs: cum nihil ei perfectionis ex alijs accretat: sequitur quod alia a se cum velle non sit necessarium absolute. Et tunc necessarium est ex suppositione. Supposito enim quod velit non potest non velle: quod non potest voluntas eius mutari. Ad primum ergo dicendum: quod ex hoc quod deus vult ab eterno quicquid vult non sequitur quod necesse est eum illud velle nisi ex suppositione. Ad secundum dicendum: quod deus ex necessitate velit bonitatem suam: non tamen ex necessitate vult ea que vult propter bonitatem suam: quod bonitas eius potest esse sine alijs. Ad tertium dicendum: quod non est naturale deo velle aliquid aliorum que non ex necessitate vult: neque tamen innate: aut contra naturam: sed est voluntarium. Ad quartum dicendum:

non ad perfectionem intentionem sed extensionem pertinet: et consequenter: non cum necessitate sed cum libere convenientibus deo: computandum est. Quia igitur divina bonitas libere est sit perfecte voluta a deo: ideo libere alia vult: et non ex necessitate. Et ideo proprie loquendo: nec ex alijs: nec ex aliorum voluntate: aliquid perfectionis etiam extensum: diuine bonitati accretat: sed ex eo quod perfectio extensum voluntate sue bonitatis: deus esse volens perfectionem: vult alijs.

quod aliquando aliqua causa necessaria habet non necessaria habitudine ad aliquem effectum: quod est propter defectum effectus: et non propter defectum cause. Sicut virtus solis habet non necessariam habitudinem ad aliquid eorum: que contingenter hic eueniunt: non propter defectum virtutis solaris: sed propter defectum effectus non necessario ex causa proueniens. Et sic quod deus non ex necessitate velit aliquid eorum que vult: non accidit ex defectu voluntatis diuine: sed ex defectu quod cooperit volito secundum suam rationem: quod scilicet est tale: ut sine eo esse possit perfecta bonitas dei. Quis quidem defectus persequitur omne bonum creatum. Ad quintum ergo dicendum: quod causa que est ex se contingens: oportet quod determinetur ab aliquo exteriori ad effectum. Sed voluntas diuina que ex se necessitatem habet determinat seipsam ad volitum: ad quod habet habitudinem non necessariam. Ad sextum dicendum: quod sicut diuini esse in se est necessarium: ita et diuini velle et diuini scire. Sed diuini scire habet necessariam habitudinem ad scitum: non autem diuini velle ad volitum.

necessaria habet habitudinem ad secundario volitum: si necessarium aut contingens ei tribuendum est: magis proprio. nam vocabulo libera illa dicere debemus: ut alibi scimus Thomas docet: quod libertas media est inter necessitatem et contingentiam. Illa enim impossibilitas aliter se habet: nec politatez aliter se habet: successum. i. mutabiliter ponit: libertas autem absque mutabilitate aliter se haberi posse significat.

In responsione ad 6. aduerte quod illa propositio. quicquid deus scit de necessitate scit. si intelligatur de scia simpliciter intelligitur: que simpliciter preedit actum voluntatis verissima est: nec est in ea dubium. Et sic videtur intendere istam que de scia aliorum: ut distinguat contra voluntatem eorum tractat in hoc argumento. de his. n. v. est: quod habet esse in deo ex necessitate. si quis autem dictum hoc accipit de scitis a deo omnibus qualitercunque: aduertat quod complexiones contingentes. puta me nunc scribere: non sunt vere necio sed libere: et pro libere in deo habet esse: et

non ex necessitate. Ac per hoc predicta responsio in his non habet locum. Est tamen quidam necessitatis modus etiam in bonum scia apud deum: quod non est in eorum voluntate: quoniam deus scibile quicquid est scibile: oportet scitum esse a deo: non autem omne volibile quicquid est volibile: oportet esse a deo volitum: ut patet per rationem diuersitatis est: quod omne verum oportet esse in deo: et consequenter cognitum. quod cognitum secundum quod in cognoscitur: est cognitum: tunc omne autem bonum non oportet esse aut fore in seipso: et consequenter non oportet esse volitum a deo: ex hoc autem patet differentia super predicta: inter diuersa scita a deo: quia illa que ex se sunt scibilia: absoluta necessitate cognoscuntur a deo. Illa vero que sunt fortiter veritates et consequenter scibilia: ex voluntate diuina: supposita eorum veritate: necessarii sciuntur: nihil autem aliud a deo: quantumcunque supponatur bonum: necessario est ab eo volitum ut patet. Unde de scibilibus et amabilibus forma liter loquendo: possunt verba littere vniuersaliter intelligi: ut scilicet. omne scibile sit necessarium scitum a deo: non autem omne amabile est necessarium volitum: quod omne scibile habet necio esse in deo: quoniam quoniam scibilia scibilia non sunt necia. Non autem omne amabile habet esse aut fore necio. Et bene notato saneque intelligitur verba ista in redditione cause prefate: quoniam non intendit necessitates simpliciter ab vniuerso excludere: quoniam in secundo contra gen. cap. 30. probat. sed necessitates essendi: quoniam nullam rem esse est simpliciter necessarium: nisi deum: et hoc insinuat illa verba ita quod sint per seipsa necessaria: et simpliciter intendit: quod necesse est oia: vel omnia scibilia habere esse in deo.

quod ideo est. quod scia habet de rebus secundum quod sunt in sciente: voluntas autem comparatur ad res secundum quod sunt in seipsis. Quia igitur oia alia habent necessarium esse secundum quod sunt in deo: non autem secundum quod sunt in seipsis habent necessitatem absolutam: ita quod sint per seipsa necessaria propter hoc deus quecumque scit ex necessitate scit: non autem quecumque vult ex necessitate vult.

Utrum voluntas dei sit causa rerum. Articulus. III.

Quartum sic procedit. Videtur quod voluntas dei non sit causa rerum. Dicitur enim Bio. ca. iij. de di. no. Sicut noster sol non ratiocinatur aut periclitatur: sed per ipsum esse illuminat oia participare lumine ipsius valentia: ita et bonum diuinum per ipsam centiam oibus existentibus immitit bonitatis diuine radios: sed oportet quod agit per voluntatem agit ut ratiocinatur et periclitatur. Ergo deus non agit per voluntatem. Ergo voluntas dei non est causa rerum. Preterea. Id quod est per centiam est primum in quolibet ordine. Sicut in ordine ignitorum est primum: quod est ignis per centiam. Sed deus est primum agens. Ergo est agens per centiam suam. que est natura eius. Agit igitur per naturam et non per voluntatem. Voluntas igitur diuina non est causa rerum. Preterea. Quicquid est causa alicuius per hoc quod

est tale est causa per naturam et non per voluntatem. Ignis. n. causa est calefactionis quod est calidus: similiter est causa domus: quod vult eas facere. Sed Augustinus dicit in primo de doctrina christiana. quod quod deus bonus est sumus. Ergo deus per suam naturam est causa rerum et non per voluntatem. Preterea. Vnus rei vna est causa. Sed reus creatur est causa scia dei: ut supra dictum est. Ergo voluntas dei non debet poni causa rerum. Sed contra est quod dicitur sap. ii. Quod posset aliquid permanere nisi tu voluisses.

Respondetur domini quod necesse est dicere voluntatem dei esse causam rerum: et deus agit per voluntatem non per necessitatem nature: ut quidam existimauerunt. Quod quidem appere potest tripliciter. Primo quidem ex ipso ordine causarum agendum. Cum. n. propter fines agat intellectus et natura (ut probatur i. ij. phy. necesse est ut agendum per naturam determinetur finis et media necessaria ad finem ab alio quo superiori intellectu. Sicut sagitte determinatur finis et certus modus a sagittatore. Unde necesse est quod agens per intellectum et voluntatem sit prius agens per naturam. Tunc cum primum in ordine agentium sit deus: necesse est quod per intellectum et voluntatem agat. Secundo ex ratione naturalis agentis: ad quod pertinet ut vnum effectum producat: quod non vno

se: et nos volumus bonum: et quantum vultur de deo estimatum sit: et agat non quod vult: quantum volens: sed quia est talis nature. ut in secundo contra gent. cap. 23. dicitur. Et quod agat quod intelligit et vult: naturali tamen necessitate tale intelligere et velle habet. ut ibidem in cap. 26. et 27. tangitur. In presentia tamen ista primo modo sumit agere per necessitates nature. Ita quod interior presens est ostendere quod deus agit quod vult: et non quia est. Ex diuisione autem conclusionis precedentis articuli cum hac sufficienter habetur solutio secundum

Articulus. III.

Titulus clarus.

In corpore duo. primo proponit conclusionem. 2. probat conclusionem tripliciter.

Quo ad primum tria dicit. primo conclusionem nisi

nam quod affir-
matue. i. volu-
tas dei est cau-
sa rerum. 2. quod
hoc importat. scilicet
deum agere per
voluntatem et non
per nature ne-
cessitates. 3. quod
quidam estimant
runt deum agere
per nature neces-
sitates. Ubi ad-
uerte: quod agere
per necessitates
nature dupli-
citer potest in-
telligi. primo ut
idem sonat quod
agere naturali
eo modo quo
agentia natura-
lia. 2. phy. tex.
49. et 9. meta.
tex. 3. et 2. oisi
guuntur contra
agentia a propo-
sito. Et sic age-
re naturali est
agere: non quia
agens vult hoc:
dato etiam quod
velit illud. Sed
est agens: quia
est tale: ut patet in
generatione hominis:
quantum enim for-
tes velut gene-
rare: non tamen
gnant quia vult
sed quia est ta-
lis dispositio na-
turalis. et. Se-
cundo summo
test ut idem so-
nat: quod agere non
libere eo mo-
do quo dicimus
quod non libere sed
necessitate na-
turali deus vult

imo. 9. gen. h. p
r. 28. assignat
causaz finalz
voluntatis diuine
ipaz dei totiusque
finis volitionis diuine nō tñ
finalis causa. siquidē vñ
q in plus se habeat finis
q causa finalis. / et qñ
nis pōt ēē idēz cū eo quod est

